

מדברי רבינו נלמד וכבר ידוע שאין הלכה כרב, וגם בבבלי שראינו לסייעו מאיזה מקום ידענו שהיא אליבא דרב דוקא. והנכון כי רב יוסף אפי' אליבא דרבנן רצה לודקדק דפרצה ביותר מעשר לרב חשובה פרצה גדולה, ולפי' אין לה תקנה בצ"פ, וחכמים אומרים שאף זה אינה פרצה כל כך שלא תועיל לה צ"פ. ואפשר דאפילו רבנן לא שרו לה בגי' רוחות, דלא הו' פליגא דרב כולי האי עליהו, ומ"מ מדרב נלמד לרבנן, דלכל הפחות דפרוך מרובה על העומד, שהיה פרוצה גמורה לכל באי עולם, שלא תועיל לה צורת פתח. ואנן דחינן דמקו' דרב ליכא למשמע מילי, דאיכא למפרך, אבל אפשר שהדין עצמו אמת כדמוכחי לה ממהאי דפסיק, ומה שאמרו לפנינו אילימא בעשר (דהא) [בהא] לימא רבי יוחנן בשבת לא, הקשו בתוס' דחילמא אין הכי נמי, ומשום דפרוך מרובה על העומד לא תועיל לו צורת פתח. ותרצו⁸⁰⁷, שאם היה כן תפשוט מיניה דרבי יוחנן סבר לה דיותר מעשר אינו ניותר בצורת פתח, וכסברא דרב יוסף דלעיל, דאי לית לה דרב, ודאי פרוך מרובה מותר לענין שבת, ואע"פ שדחו לעיל דברי ר' יוסף, היינו דאפשר דפרוך מרובה על העומד שאינו פרוך בשום מקום בעשר, קל מפרצה ביותר מעשר, אבל⁸⁰⁸ דלפרוך מרובה לא מהניא צורת הפתח, ה"ה ליותר מעשר. ולפי' הפי' האחרון אינו כן, כי לדברי רב יוסף אפשר דלרבנן שרו יותר מעשר בפרצה⁸⁰⁹, ולא שרו פרוך מרובה על העומד בצורת הפתח. אבל הנכון, דאנן השתא דומיא וכלאים מיריבין, ובכלאים לא שייכי ד' מתיצות, דבמתיצה אחת די שנעשית צוה"פ

כגדו זה סומך מטאן וזה סומך מטאן⁸¹⁰, וכשהתהברו⁸¹¹ עם ד' קונדרסין, והו' להתיר די מיני כלאים, והכל יש לו דין מתיצה אחת. וגם לענין שבת כשאמרנו שנוהג או אינו נוהג, לא דברנו אלא לענין מתיצה אחת⁸¹², ובשאר הרוחות עומדין, או שהוא עומד כפרוך, וזה ברור. ע"ל, דאפי' ריש לקיש לא התיר בשבת אלא כשהעומד מרובה, ור' יוחנן אמר אף כשהעומד מרובה, היינו דמתמהנין דאי בעשר היכי פליג רבי יוחנן כיון דעומד מרובה, מה נכח לדברי' ז"ל, ובתוס'⁸¹³ תירצו גם כן כזו.

כאי פיתחי שיבאי פליגי בה רב רחמי ורבה⁸¹⁴ → יומי חד אמר דלית ליה⁸¹⁵ שקפי. פי' שאין שם תיקון מזורות מן הצד⁸¹⁶, דלא כפרש"י ז"ל⁸¹⁷. דלית ליה תקרה. פרש"י ז"ל⁸¹⁸, שהפתחים פרוצים למעלה, ואינו נכון, אלא לומר שלא נתנו שם תקרה, הנקרא בלשון הכתוב⁸¹⁹ משקוף, וכל כיוצא בזה אינו אלא כחור בעלמא.

במאי עסקינן אילימא מן הצד. פי' רבנו אלפסי ז"ל⁸²⁰, שנחן קנה אשד דתקונתו⁸²¹, ועשה פתח בוויית גלישנא דמן הצד הכריחו לפרש כן, אבל אי אפשר לפרש כן, ודאי, דאם כן למה אמר רב הסדא דצורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה כלום, דהא עד כאן לא קאמר תלמודא לעיל⁸²² אלא דפתחא בקרן וזיית לא עבדי אינשי, אבל בוויית עבדי, וכדפרישנא לעיל⁸²³ וניחוש דילמא שבקי פתחא רבה ועיילי כפתחא זוטא. ועוד, דמאי מתרצינן אלא על גבן, הוה ליי למימר אלא באמצעייתו, ועוד הקנים אלו שנתן סמוך לזוית מאן דכר שמהו, דהא רבי יצחק לא אדכר אלא ד' קונדרסין⁸²⁴. והנכון כדפרש"י

818 בדבור המתחיל תקרה. 819 ראה שמות יב ז. וברש"י שם. 820 הר"ף כאן בשם רה"ג. וכ"ד הרמב"ם בפס"ט מה שבת ה"כ. 821 פי' בריחוק פחות מג"ט, וכן לכל הצד כיר שתיא שם מתיצה, וכפי' ר"ח, וזה אינו מד' הר"ף אלא שכן צ"ל בדעתו, וכן ביאר חכ' הרשב"א. 822 ו. א. 823 י ב ד"ה לא שבקי. וצ"ל: בני וניחוש דילמא וכר. 824 מן הקשו גם ברשב"א ור"ן. וראה בתו' המאירי שהביא מירוש הראב"ד דאיירי בשהרחיק הצ"פ מהכותל. [ורכחו הרשב"א לעיל י ב סוד"ה ש"ם וכעבה"ק ש"ב. בן. וכתב שם השעם: הואיל ואינו על פני רוחב כל המבוי לא מהני. שבע שחחסרון הוא בחבנית הצ"פ. ומיהו בהשלמה פירש טעמו של הראב"ד משום דאחי אירא דהאי ניסא והאי ניסא

ז"ל⁸²⁵, דמן הצד היינו שהקנה שנותן על גביהו אינו על גב הכניס, אלא מן הצד, על פניהם או סמוך לראשן או באמצעייתו, כגון זה, H וכי דאי גוונא לא מיתחי כצורת פתח, ולהכי אמר רב הסדא דלענין שבת לא עשה כלום. ומיהו מה שפרש"י ז"ל שנהג הקנה באמצעייתו, לאו דוקא, דא"כ למה לי לאוקמה בשבתו על גבן, נימא אפילו מן צד, וכשהוא סמוך לראשן⁸²⁶, אלא ודאי כדפרישנא.

[הא ב] אשכחיהו רב אחא בריה דרבא⁸²⁷ להלמידי רבי אשי אבי להו אמר מר טריו בצ"פ. יש שפי' בתוס'⁸²⁸, דקא בעי להו למידע אם היה מצריך היכר ציר, או בריאה לקבל דלת של קשים, או לא. אמרו ליה לא ואית דגרסי⁸²⁹ אמרו ליה לא אמר כלום הכל דרך אזהר. תנא צורת הפתח שאכרו כו', ומיילתא באנפי בפשיה היא. ויש גורסין⁸³⁰ אמר להו תנא כו'⁸³¹, אמר להו אנא תנינא צורת פתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהו, ותפשוט לן מינה דלכל הפחות אינה צריכה היכר ציר, דבקנים אלו סתמן ליכא היכר ציר, וזה נראה דעת רב אלפסי ז"ל⁸³² שפסק כרב חסדא, ולא הביא דר"ל, דבקנים אפשר הוא לקבל דלת של קשים. וכן נראה בירוש'⁸³³ דעביד לה פלוגתא דרש לקיש ורבי יוחנן, וריש לקיש בעי היכר ציר ורבי יוחנן אמר היכר מבוי כו'⁸³⁴, למימרא דלא

ומכיל לקנה האמצעי. 825 ראה ברש"י ד"ה מן הצד: שפתח זמורה מזה לזה באמצעייתו ולא על ראשיהו, וכאן הוכיח רבנו: או סמוך לראשן, וצ"פ. דהא בסמוך השיג רבנו על פרש"י דהוליל בשנתן סמוך לראשן, ומשמע שלא היה לענין תיבות עלו ברש"י. ואולי ט"ס הוא כאן, וראה בסמוך. 826 כגאון יעקב הכ"ר מכאן שלא כמ"ש הס"ו בטר שסב סק"ד לדייק מד' רש"י שאם נתנו סמוך לראשן כשר, וראה גם במשנה ברורה ושערי צדק שם. 827 כפי' דק"ט, וביה בתוס' ר"ס (כ"י) ראש ר"ן וחי' הבאירי, ולפנינו: בריה דרב אויא. 828 לפנינו ליתא: והוא בחוס' רבנו פרוך (כ"י) והובא גם ברשב"א ר"ן ומאירי: אלא ששם כתבו דהתוס' נסתפקו אי קאי על היכר ציר או על בריאה, וראה גם בשל"ג בשם רבנו פרוך. 829 כ"ה בחשב"ץ ח"ב ס"ה כס, ולפנינו: לא אמר ולא כלום. וראה בחידושי המאירי. 830 כן גירסת רבנו מאיר. הובא בראש ובהגמ"י פס"ו פה שבת, וכה"כ ב"ש. 831 נראה דצריך להוסיף: ופי'. 832 בהלכות כאן וכ"ד הרמב"ם

בעי היכר ציר כו'⁸³⁵. ובתאי דלישנא דלא אמר כלום הכי משמע, שאלו היה צריך כלום, לא סגי דלא [והוה] מפרש להו לתלמידיה. ואף לנוסחי דגרסי אמר ליה לא, כד נראה פירוש, דלא אמר להו מידי בצורת פתח, כלו' שלא אמר בו שום חידוש, ומיהו סתם קנים יכולים לקבל דלת של קשים וכדכר חסדא, וזה לא היה צריך לפרש להם⁸³⁶, וי"א⁸³⁷ דאפילו דרב חסדא תפשוט דלא צריכינן. אבל מצינו לראב"ד ז"ל⁸³⁸ שפוסק כרב חסדא וריש לקיש. נראה שהוא סובר שלא ירד רב אחא לכל זה, אלא שהיה רוצה לדעת שום חידוש אחר בצורת פתח, ולעולם אימא לך דבעי היכר ציר ובריאות, אלא דתנא לא נחת אלא לצורת פתח גרידתא, ונכון הוא. ורא"ה⁸³⁹ בקנה מכאן וקנה מכאן היכי איכא שקפי דמצרכינן לעיל⁸⁴⁰ הוה ליה פתחי שמאי⁸⁴¹. וי"ל שאין מעכבי שקפי אלא בפתח שבכותל, דכי ליכא שקפי היינו מזורות, אפילו יהיו פני הכוהל שוין אינו נראה אלא כפרצה, אבל בקנים או קונדרסין שפיר מתחוי צורת הפתח בלא שקפי, ומלשון רש"י ז"ל שפי' לעיל⁸⁴² נראה, דפתח שאין לו [שקפי] היינו שהצדדים אינם שוין, אלא אבן נכנסת ואבן יוצאת ולמעלה הוא ג"כ פרוץ⁸⁴³, דא כל ששהו כדון מן הצד למעלה⁸⁴⁴, שוב אינו צריך, ואתא שפיר הא דקנים. ומיהו פיר' שקפי אינו מוכיח כן בפרק הקומץ רבה⁸⁴⁵, אלא כפיר' הראשון, וכן היה מפרש מורי הרב ז"ל ה"ה.

בפס"ו משבת הי"ב. 833 פ"א ה"א. 834 שם הגירסא: ר' אילא בשם רבי יוחנן צה"ש שאמרו קנה פיון וקנה סימן וגמי על גביהו, וכן הובא ברשב"א. ואף לגירסת רבנו הכוונה היא דבינינן שיראה ככניסת ככוי ולא היכר דלת, וזהו כש"כ רבנו: למימרא דלא בעי היכר ציר, דאי זה מלשון הירושלמי, אלא פירוש. ותיבה וכי' שלאחריה מיוחדת. 835 תיבה זו כיוורת, ראה בהערה הקודמת. 836 בחי' הרשב"א ביאר ד' הר"ף וס"ל דקאי אהיכר ציר שסמוך לה. 837 הובא בחי' הרשב"א. וראה כעבה"ק ש"ב ב שכתב ע"ז: וראוי לחשוש לדבריהם. 838 יא. א. וצ"ל: הוה ליה. 840 ראה בחי' הר"ן שהקשה כן לשיטת רבנו. וע"ע בתקן עירובין להגאון מליסא. [גרסתו שם היא ע"ש הגדפס, וחסר בו שורה שגששטה בטעות הדומות]. 841 יא א ד"ה שקפי. 842 זה קאי למיד דלית להו תקרה, וכמו שכתב רש"י שם. 843 צ"ל: ולמעלה. 844 מנחות לג ב. ולי"ב שם סמוך לעירוש רבנו,

ומיד דלית ליה הקרה הוא מפרש בפשוטו שכוח סוכר דבית שאין מקורב פטור ממזוזה. כ"כ"פ מוסתם כתי משמע דמזוזה ממש בעי ולא מדפנות הבית אף שהן שוין. ומ"ש הריטב"א ז"ל שכן משמע במנחות לפענ"ד דבר גבון הוא דכולה סוגי דשם משמע דבעינן שהמזוזה תהינה עשויות נשם פחה ומש"ה פטרינן חכסדרה אפילו שיש לה פלימין ממזוזה. משום דהפלימין לאחזוקי חקרה עינין וכ"כ כל הפוסקי' הבי' להדי' דכל שלא נעש' לשם פחה אין עליו שם זה"ש ופטור ממזוזה. וכ"כ גיפופי הבית הנשאר' בפלגה אף ששוין הם וחלקין מכל' ז' כיון שנגשו לשם בנין הבית ולא לשם פחה לא גדיפי מפלימין גמורין גמורין יותר כמזוזה פחה ואפ"ה כל שאין מעשיהו מוכיחין עליהן לשם פחה אין שם פחה ומזוזה עליוהן וכ"ש גיפופי בנין. ואפ"ה שזכו כוונ' הריטב"א ז"ל בראייתו וזכרנו בהטע' כולה סוגי' שם דבעינן דעבירה לשם פחה. וכן מנחתו להדי' בש"ג בה"ל קטנות על הך דאכסדרה פטורה ממזוזה ז"ל וכן ראו' לומר במי שמרך ראש פתחו ע"פ רחבו של כותל אפ"ה שכו' פני הכותל שוין וגם חלקי' כיון שלא נפשו לחיקין הפחה אין זה דומה לפנים וברו' הוא כמו פחה שאין לו חלק פנים ח' יפטור ממזוזה וכן ביח' שיעת מו"ה הרי להדי' דפח כר"י מטראני הזקן ונכדו הר"י בההר"ן ז"ל דאף שפני הכותל שוין וחלקין אין נידון משום פנים כל' שלא נעשו לכך וכפ"י הריטב"א והר"ם. וכ"כ עוד בש"ג שם בהדי' לקמן ז"ל ומכ' הן הפלימין בעמדין שפושין מעליהן או מאבנים שקובעין. אותן גלידי' הבית כו' ופעמ' שהבנין עשוי מאבני' גזית וה"ל לקבוע עמודי' בלדי' הפחה חלק' משפין שם הבנין יפח' ומכאן ומכאן ובכותל שמכאן ומכאן הם במקום הפלימין שמעמידין בן. הולאות' כמו שביאר מו"ה עכ"ל מביאר להדי' דדוקא בבנין מאבני' גזית שאין דרך לקב' בו עמודי' אחר' רק עושין חיקון מזוזה מגוף הכותל ומשפין יפח' יפח' ויכיר מעשהו שעשוי לשם פחה שכן דרכו הוא בבנין דעלמא לא אף ששוין וחלקין במ"ש הוא עלמא לעיל ועיקר ראייתו מכא' דאכסדרה וכמ"ש לעיל. וכן משמע עוד דכא' במנחות גא' אידבר כלל הך בריוחא דרפנות הלבו שרוב פתחי' וחלונות כו' דהתח' דלויירי בפתחי' תכחל שפרוץ ואזן נכנס בו רק מותרה דרבה כתי פתחי' ושימאי פטורין נע' המזוזה כו'. משמע שהן פתחים אבל הן שוממין מחיקותם ממזוזה או ממשקוף. וכן הזכיר הרי"ף ז"ל סתם דלית ליה שקפין ברי' ולא הוכר' כלל בכאן כותל פרוץ ואינו שזכ' כפ"י ה"ר"ש וחוס'. וכן משמע מוסמנו עיני' להך מימרה דרבה שם חיקף הך דרב חסדאי דאכסדרה כו' למימרה דהו' עממא רבא שאין לה פלימין עשוי' לשם פחה וגם רש"י ז"ל במנחות לא הזכיר הך דאזן נכנס כו' וכי' סתם בהו' פירוש' שקפי' ממזוזה. ומשמע כוונתו שאין לו מזוזה מיוחדת לשם פחה. ובש"ג כ' בהדי' שהעמודין כו' הן המזוזה שכי' בן וכחצתם על מזוזה ע"כ ולענ"ד לענין מזוזה להחמיר לעשות מזוזה גמורה לשם פחה ולקבוע בהן מזוזה אבל כשאין מזוזה גמורה אף שיש גיפופי' הכותל כל' שלא נעשה בהן חיקון מזוזה בדרך חתי' חומה וכמ"ש ברי"ף כו' סי' לענין ברכה מאקר שלרפה הריטב"א והר"ם והר"י הזקן ובריא"ו וכ"מ מדי' ברמב"ם והרי"ף ז"ל ומורי' בן מסוגי' הגמ' שאין זה קרוי פחה ופטור ממזוזה ראו' להו' לדבריהם בם ברכה. וגם כי רבי' המה לגבי' די' חוס' והר"ם ובעור ז"ל:

ריש ללמוד מזה גם לענין פירושין שאין לסמך משום זה"ש על גיפופי' הכולאי' מן הכותליו' כדרי' שמשוירי' הבגאי' בזוירי' לחזק הבנין ואין לסמוי' עליהן משו' בנכ' לה"ש. ללא להכו' עבדיו רק משו' חזו' הבנין. כמו דאי' לחזוקי' חקרה דלדעת כל' הך פוסקי' ופשוטות הגמ' בסוגי' זו אי"ז לה"ש ונקי' פתחי' שימאי'. וכ"ש חס' יב' ריוח קלת בנין עץ נעץ כמו במקלה בניימס שאין עשוין צופי' דכתי' ממש אכן נכנס ואכן יולאה דלדברי' הכל אין זה לה"ש אף שאין בנייהן ג' והכו' כלבוד אי"ז לה"ש וכמ"ש רש"י בעירובין וחוס' ור"ש דעכ"פ בעי' שזכו במזוזה ומשקוף שזה וישר דבאות' בנייהן ג' אין זה לריך לפנים דאינו כלום. ויש לומר בזה הרבה ואף בישרון וחלקי' כמ"ש:

דדי בקנה נוסכו או בגמי הירושלמי ומת' לורך לקורב פחה ובריוחא כו' ה' לה"ש הוא לדידכו מ"כ"ז גראה דעכ"פ הא דקנה מכלן כו' וודאי לא סגי בקנה משהו ובעי' שימורא ועכ"פ מסהייטין מזה דברי רב הסדה שיהיו בריוחין כדי להעמיד בהם דלת כו' אף שקלה פוסקי' כתבו וגם הא דרב חסדאי מנהי' מוכך. בריוחא דקנה מכלן כו' דמשמע דקנה משהו סגי. וכן מהא דלא' א' ולא כלום וכמ"ש הריטב"א בשם י"א עיי"ש ובש"ג מ"ש בזה בשם חוס' שיע'. ולפמ"ש מוכי' בביאור מדי' המבנייה דהא דרב חסדאי יחד הוא שלא תמוט עכ"פ. דאי סגי בקנה כ"ש הדרן כולכו קושיותי' לדוכתי'. אבל לה"ה יש לחרץ דכולכו מייירי' שאין להחייס בריוחא כ"כ להעמיד בן דלת ולא מהני' לה"ש. ואף לרי' יוסי דרשבנן ג' אפשר שאין ענין כ"כ. ואין מעמידין דלת של קשין אבל הוא קלה דוחק דרשבנן כ"כ לא יחזיקו דלת של קשין. ועוד דהקורב' שלמעלה היא בריוחא לקבל ארית. וכתבו הפוסקי' בשם הירושלמי דהיינו דיתום של אריתין ע"פ כולה והיינו ד' אריתין כמ"ש הפוסקי' ולריך לזה בריוחא יותר מבריוחא קיים המעמידים דלת של קשין ומת' לורך לזה. והלק' הקורב' לחלואין ויעמידס בפלימין כיון שאורכה עכ"פ די' חמו' לרי' ישמעאל דאי' מד"ה עד עשר דחלקו ויש בה כו' די' עמודי' ויתמח' גמי מלמעלה דאי' ליגע או בפשיטות דלמה לכו' להלריך בריוחא בקורה שרובה הרבה דלין. חס' יעשה בקנים בריוחא שאורכן י' והקורה כ"ש. אבל לדעת הפוסקי' כהך דר"ל לה"ש לריכה הוכר' נור' ולריך' לומנות והקיקה ואפ"ה ענין ובריוחא כמה א"ש מונח דכולכו מייירי' שלא יעשו בהן חיקון לה"ש כהונן בצור וכן ליר' כו' דאכתו' לאו' שם לה"ש עליו רק מדין להו' וקורה. וזכרנו א"ש ג"כ הא דאי' גבי' מבוי' שרוב' ד' אהב' עושן קנה באמצעותו דויו'. ואי' שמואל' משמ' דלוי' אין הלכה באותה משום חלוא' היכי' ענין ח' שמואל' מביא פס' די' אמות ומעמידו' לאותו של מבוי'. ואטו' לא יוחא טפי' לעשות עוד קנה מכאן ומכאן ויהיו לה"ש דמהני' ביותר וכמה פסין הוא לריך' לרוחב ד"ה מת' שאפשר לחקן בני' קיים וגם לא מלטרין' שוב לבריוחא הקורה ובפרט לרשב"ג דלויירי' שם דסבר דקור' לריכה בריוחא ורוחב' ג' עפתי' לקבל ארית לחורכו ג"ש ובמבוי' עשר' הוא משוי' ארבעים אריתין ובמבוי' עשרים שמונים אריתין ובדוחק למלא' קורה כו'. ובקל' ימלא' קיים עכ"ס לעשות לה"ש להעמי' דלת של קשין. אבל אי' ס"ל דבעי' חיקון פחה ממש א"ש דלויירי' שא"ה לו נעשה להן ליר' שקלה' לומנות לריך' לזה ועיי"ש בריוחא:

ע"כ לענין מכתווי' ה"י להחמיר בדבר כדברי רוב הפוסקי' וירושלמי דמסייע' להו'. וראיתי' לה"ש ז"ל ביר"ד הביא דעת הר"ם וטור לחייב במזוזה בשאין לו חלוא' פנים אי' מומין וכי' לחקן בלא ברכה. ולפי' ענין דבר' ל"ש כיון דלענין ערוב פסקו בפשיטות דבעינן קנה מכאן ומכאן האך נחלק בנייהן כיון דבש"ס מדמינן להדי' ערוב ומזוזה. עכ"פ לענין הלכה יש להחמיר ולהלריך היכר' ליר' ובפרט חס' הוא בית' מי'. וזה ל"ל ברור ודו"ק:

וראיתי' להלריך ולבאר עוד בזה בסוגי' ובש"ס דתן פתחי' שימאי' וכמ"ש פרטים שיש בהן כמה נפקותא לדינא כאשר יראה המשפין:

דהנה גמ' דיון פתחי' שימאי' איפליגו רב' רהומי רב' יוסף חד' אי' דלית ליה שקפי' וחד' אי' דלי' ליה חקרי' ופירש"י שקפי' מזוזה שחללו' אבניו' מכאן ומכאן אכן נכנסת ואזן יולאה ואין בו לה"ש. ובה"ג כ' החוס' במנחות דאי' שם ג"כ כל' הך סוגי' דפתחי' שימאי' לענין מזוזה. וכ"כ הר"ם בה"ל קטנות ובעור. ומשמע לדבריהם ז"ל שאלו השווה פני הכותל שלא חסא' אכן נכנסה כו' בידוין פלימי' הכותל משום לה"ש. אבל הריטב"א ז"ל כתב דלא משמע בן' במת' מנהוה. חללא' פי' שיעמיד מזוזה מן הלז וכן פי' גורו' הוא הר"ם ז"ל. ולפענ"ד גם סתומת' די' ברמב"ם שכתב מחלואי' הבית שחייבה' לו שחי' מזוזה ומשקוף ואחר' כך כתב שחייבה' לו חקרה משמע דמזוזה ובמשקוף הוא כלל' לגשתו ז"ל בכלל' שקפי' כמו שחללו' במקרה על שחי' המזוזה ועל המשקוף

(5)

פתח שהרא עשוי בנסרים

פרשה סדרה

פרשה שתורה

דמיחא הא לא"כ פטורה והמלי פטורה כיון שסוגר בו (רש"י): פתח שהרא עשוי בנסרים. דפתוחין גביה הרי מנאר דפתוחין לביה וכי פתח שהכותל בניו מנסרים ואין לו פצים אין לפטור כלל משום חזוק תקרה וכו'.

ג"ל דכ"ל בנירסא שני דבביתא כהווי ע"ז וחקרא דכוני כו' במשיב מרן בחז"ל שם כיומן קסיט סיג [ונס בלא משיב לעתה הראש אפטר לפרש כן דברי החוספות למאי דמשני בהנראה דר"ה קאמר טעם דח"ה ודו"ק], ודע דמהלוקח זו אי פתח העשוי לח"ה פטור כשכח כניסה לתק"ל אין זה ענין למחלוקת הראש ורגע מנחם שנגר בסי' כ"ה בע"ה א"ס כניסה לנחום אה"ה לר"ך כג דו"ה ניה להחייב במחזה דאפילו נאמר שא"ל כל דו"ה ניה מ"מ פלימין כפי וכן שכח לה"ה י"ל שאין זה פלימין כגו וכן להיפך אפילו נאמר שר"ך כל דו"ה ניה מ"מ דכ"ל כיון שנגסין על ידו לנחום ה"ל כפשוטו יתחלחו נס לשם זה ואין זה להחזיק תקרה לבר. ויש לעי' דהגב דרמזים כי פ"ו ממחזה סי' ה' מקאחו מקורה ומקלחו ח"י מקורב יראה לו שא"ס ה"י הקרוי כנגד הפתח חייב במחזה וכב"ה הטור סימן רפ"ו וכתב כי בשם רבנו מנחם דווקא כשיב בקירו ד' על ד' ושי' בשלמה הרמזים דכ"ל פתח הפרוך במלוא פטור דמחזה גבי הכפורה כשיב בקירו ה"ל ה"כ פרוך במלוא משאר דה"ה נמי אין ראוי לזירה לכן הולך נאשטמי דכ"ה חייב חבל הכור דכ"ל בהראש הפרוך במלוא חייב אפילו בלא הפתח וכ"ה בשאר רוחיה א"כ מה חידוש יש כאן אטו מי גרע מהי פתוח לרה"ר ואין לומר דכ"ל שאין כאן ראשי כתלים דהרי נכרוה שאינו ללא הפתח אין לר"ך ראשי כתלים א"ס לא נאמר דהטור לא ס"ל כדכ"ה מנחם אלא אפילו אין בו דמי' חייב ויהא עוד דכב"ה נאשטמי דה"ה הקרוי כלפי הפתח פטור אפילו לעתה בהראש דה"ה אין לו ראשי כתלים, אך בלמה דחוק לומר דחידוש הרמזים דכותל הפרוך במלוא אין מנרע בדירה דא"כ להשטמי ככל ביה שרוח א' פרוך ולקמן בסיומן מ"ה נכ"ר בע"ה ולפמשיב שם ותיישב גם כן דברי הטור בס"כ:

[כ] פתח שהרא עשוי בנסרים אין בו אלא מחזה אחת. במנחה ל"ג כי הגו פתחי שימאלי פטורין מן המחזה מלי פתחי שימאלי פלוגי בה רב דימימי יאבא יוסי חד אמר דליה לכו תקרה וח"ה דליה לכו שקופי וכה"ג בפירושין י"ה א' לענין שבת ופירש"י שם שקפי מחזות שנתללו אבניסם מכאן ומכאן אבן יולאה ואבן נכנסת ואין בו זורח פתח והריעב"ה שם כתב דליה לכו בקפי פ"ה שאין שם חיקון מחזות מן כ"ד ודנ"ה כפירש"י ז"ל דליה לכו חקרה פירש"י ז"ל שבפתחים פרולים למענה ואינו נכון אלא לומר שלא נתנו שם תקרה הנקרא בלשון הכתוב משקוף וכל כוונתו בזה אינו אלא כחור בעלמא כו' וח"ה בקרב מכלן וקנה מכאן היכי ח"כא בקפי והיינו מחזות [וי"ל דככותל (כני' המני')] אפילו יהיו פני הבתול שוין אינו נראה אלא כפרנה אבל בקנים או קונדסין שפיר איחזו ח"ה בלא שקפי ומלשון רש"י ז"ל שפ"י לפול נראה דפתח שאין לו שקפי היינו שהדדים אינם שוין אלא אבן נכנסת ואבן יולאה ולמעלה כו"ה ג"כ פרין הא כל שיש שוין מן כ"ד למענה שוב אינו לר"ך וא"ש הא דקנים ומיהו פ"ה שקפי אינו מוכיח כן כפי הקובץ רבה אלא כפי הראשון וכן פ"ה מורי הרב ז"ל עכ"ל הריעב"ה וכוונתו ז"ל נראה דלפירש"י ז"ל משמע דמי' דליה לכו שקפי בשמ"ה דאי א"ה לכו שקפי אפילו ניה לכו חקרה דהיינו שלמבלה פרוך ופתוח לגמרי מקרי פתח וכן מי' דליה לכו חקרה מוכח דאי א"ה לכו חקרה אפילו אין לו פלימין כלל אלא אבן נכנסת ואבן יולאה שאין נראה כלל כפלימין ג"כ מהני וכו' ש"י ומלשון רש"י כו' אלא אבן נכנסת ואבן

אין בו אלא מחזה אחת

פרשה שתורה

פרשה סדרה

אלא מצד א' ומצד השני הוא סוף הכותל: יולאה ולמענה כו"ה ג"כ פרוך ר"ל דלמי' ליה להו חקרה סגו בלבן נכנסת כו' ולמי' דליה נהו שקפי סגו בלמעלה פרוך וע"ה כתב שאין מוכיח כן כפי הקומץ רבה היינו המוכח שם בסוגיא דפלימין לר"ך כו"ה מדפרין גבי פיתחא דתקנה ויהא ליה ג"י פלימין וכן גבי בית שאין לו אלא פנים א' שנהלקו ר"ה וחכמים מכלל דלכ"ה בעי פנים וא"ך מלו למימר דא"ל כלל פלימין אפ"כ דפלימין לר"ך ולא נהלקו אלא אי בעי ג"כ עמודים שבה מחזות → או לאו [ובחש"ה משכנות יעקב אריה סי' קכ"ג פ"ה דכוננו להביא ר"ה מהא דאכסדרה דפלימין לחזוק תקרה ודבריו ז"ל ל"ג כ"ה] ולכן דעת הריעב"ה ז"ל דלכ"ה בעי מחזות דהיינו פלימין ומשקוף ע"ה מהלבן דהוא ז"ה ולא נהלקו אלא א"כ לר"ך ג"כ מען מחזות ומשקוף והו' אמר שא"ס חסר מחזות מען אש"ה דה"ה ל"ה משקוף מען לא מהני חבל א"ס ח"ה ל"ה מחזות מען א"ל משקוף מען וח"ה לר"ך דהעיקר שיכ"ה משקוף מען כוללע"ה כוונת הריעב"ה ז"ל [וע"ה במחזות יומא שפ"י ג"כ בהריעב"ה דלר"ך מחזות אלא שחלק עליו שא"ל משקוף העליון של עץ ע"ה] ואינו מבין מה שבב"ה במשכני מדברי הרמזים ש"י ג"כ מחזות דלר"ך שיכ"ה כי ב' מחזות ימשקוף דמפרש כפי הריעב"ה דבעי מחזות כל עין דמ"ל הא דילמא כפירש"י דנ"ס מחזות ומשקוף של אבן סגו אלא דמפרש דבעי מחזות ומשקוף ובלא"כ לא מקרי פתח. ובה"ה י"ה ליישב משיב בהגהות היימנו רפ"ו ממחזה פתחי שימאלי כו' וכתב רש"י ולחומר"ה עבדין ואיזה מהם שיכ"ה הייב במחזה עכ"ל וכתב חמה מן ז"ל בחז"ל י"ד סי' קע"א דא"ך יחכן לומר דפליגי דה"ה פנים לכ"ה לר"ך וכן משקוף כו' ע"ה שהאר"ך בראייה ולפמשיב י"ל דמפרש כפי הריעב"ה דפסו"ה דלר"ך משקוף ומחזות אלא דפליגי אי סגי בכל אבן או דלר"ך דווקא של עץ וע"ה כתב שם בהחמיר לחייב אש"ה ש"י מהם של אבן [מיהו א"ס שניהם של אבן המיי' פטירין אבל ראייה ביראים ע"הו שפ"י שקפי מקום חתוך בעין או בלבן שהדלת שוקף עליו ועבדין להומרה וא"ה שיכ"ה חייב במחזה עכ"ל הרי שה"ה מפרש דגם בלבן מהני ולפמשי"ה בסמוך דעת הריעב"ה בע"ה ותיישב זה. ובחז"ל י"ד סי' קע"ב סק"ב ה"ה מדאמר במנחות ל"ד א' האו פיתחא דתקנה חייב במחזות א"ל ר"ה לאמימר וכה"ה ל"ה פלימין א"ל עדי פלימי הרי מוכח לדברא דא"ל פלימין של עץ וסגי בלדדי הכתלים וה"ה דכיון שאין השקפי זה כנגד זה [אלא בקרב כפירש"י] סי' דלא חסיד לר"ה ולפני"ה לא זכיתי לבדן דא"כ לא ה"ל למפרך וכה"ה ל"ה פלימין וא"ל עדי פלימי אלא ה"ל למפרך וכה"ה לא מחזות כפתח ולשטמי דמ"מ ה"ו פתח ומה זה ענין לפלימין ובאמת י"ל דאמימרי א"ל כ"ל במ"ד דליה לכו חקרה ואין מלוימין מחזות של עץ אבן אכתי קשיא דה"ה הריעב"ה גופי' כתב שם בסוגיא דכ"ה פ"ה בנין שיש פתח עשוי עגול כו' עיקרה דמילחא דלא השיב פתח לענין מוחב אלא כשם מחזות עומדות שוות מן הא"ר כו' ושיכ"ה למעלה כ"ה שוב נחון בליכס כעין משקוף וכל ע"הו עשוי ככ"ה או שיש עלי' בנין עומד פשוט על פני כולה ואוחז בנין עומד במקום סף כו' הרי מנאר בהד"ה דגם כענין סגו במקום משקוף ומחזות אש"ה דכ"ה של אבן בנין כמשקוף ובין המחזות ועוד קשיא דאמרי' במנחות ל"ד א' ח"ה וכתב"ה יכול יכתבנה על האבנים כו' הרי הבורח דהאבנים הן המחזות ואי כדעת הריעב"ה דבעי דווקא פנים של עץ הול"ל יכול יכתבנה על הע"ה. ולעני"ה דמי' אין לומר דבע"ה שהלר"ך הריעב"ה פלימין של → עץ הע"ה כ"ה שיכ"ה אפשר לקבוע בה דלת דא"כ מהי קשיא ל"ה מקנים הא בקנים שפיר אפשר לקבוע דלת אש"ה דע"ה הריעב"ה דלר"ך שיכ"ה ניכר שעשוי לכ"ס פתח ולכן א"ס הכתלים

חייב ר' אליעזר בן יעקב פוטר :

פרשה פתוחה

פרשה סדורה

נשאלו בעלמאן און נוכר שנפשה לשם פתח אלף נראה פפורה יבגשון הריעביא זיל שבעהקו נטיל אלף פשוטא שאם יעשה פתח גמורה בסוף הכיחל שיבא נוכר שביא פתח און י"מ אם הוא יענין או גאלן כל שנוכר שביא פתח גמורה [ונריא] בשב"כ נוכר כן בכדיא אלף מן זיל כחב שם שהריא"ז לא אזול בשיטת הריעביא דלא כהשכמי ע"ש] וזכו דקאמר גבי פיתחא דאקרנא וזא ליה לי פלימין דהאם מיירי צפתה גמורה שפסב לשם פתח אלף דסי"ד כיון שביא סוף הכותל ג"כ ודרך כל סוף הכותל להשוות ישר ויפה כמו בשנין צפתה ולכן סי"ד שאין זה נקרא פלימין וקאמר שגם זה כיון בשנין כדרך פתח מקרי פתח [וצוה יש לישב ג"כ דברי האגודה שבי האו פיתחא דאקרנא חייב צתוחה וזא דליה לי פלימין ולכאורה הוא המוכח מאלו ולפמ"כ י"ל דבריו ידויק ופיר' דא"י קנה לפי זה דלפירש"י קשה הא אמרינן בעירובין ו' א' פיתחא נקרא זית לא ענדו ונשלמה לפי זה ו"ל כמש"כ הוסי' בעירובין שם ד"ה דפיתחא וי"ש, ועי' רמב"ם פ"טו משנה ה"ב ופ"יו ה"י"ב וי"ט עירובין ל"ד ב' תורה' צתו ועי' מ"ב סו"מ פ"טו ס"ה סק"ט ו' ימושב נמי הו"א דניפח דכיון שביא כופה ודאי נוכר שהוא לורה פתח גמורה ולא פורה וכן הו"א דיכול יכתובה על האבנים מיירי בשנין האבנים כפתח גמירי דפשיטא דפתח הוא וצוה מיושב נמי כיראים שכתבו לעיל שכתב מקום חתוך בע"ז או צלחן א"ש"כ שכתבו לעיל שפתח כפי הריעביא זיל דמיירי שפתח כפין פתח גמורה. והנה מנרייתא דידן דקתני פתח שביא עשוי צנסרים און כי אלף מוזה אהא לכאורה ראי' גדולה לפי הריעביא משום שכתוב שהוא מנסרים און דרך נשיה פלימין שבי וכל לקבוע הדלה שכתוב עליו והכותל עליו הרי און דינו כפלימין לשיטת הריעביא ז"ל אע"כ שהוא שרי כיון שאין נוכר שפשיטא לשם פתח ילזה קאמר דאם עשה צו פנים א' הילח בפלוגתא אלף לפי רש"י דגם כהניש שוין מקרו פלימין א"כ מה בין נכרים לבין אבנים ולמה נקט צנסרים שאין בו אגף פנים א' וז"ל לפירש"י ז"ל דכיהל נכרים און דרך הכתול להיות שיהא אלף צולטים ראשי השן והוא כאלן נכנסת ואין יולח וכן נראה ק"ה ברש"י שבה פ"ב א' ד"ה בין פנים להבנו שדרך עמודים ונסרים שלה להיות שוין ועי' לקמן סי' ל"ח בדברי הריעביא ז"ל.]

[כ"ה] חייב ראביי פוטר. צתוחות ל"ד א' ר"פ איקלט ל"ב מר כמ"ל חזא הו"א פיתחא דלא הו"י ל"י אלף פנים א' בשמאלא ועבודה ל"י מזהה א"ל כמלן כרי"מ חומר דחמר ר"מ מימין מכתול מי אבר מהי ר"מ דתניה בית שאון לו אגף פנים א' ר"מ מהייב צתוחה והכמים פוטרין מ"ט דרבנן צתוחה כתיב מ"ט דר"מ דהניח צתוחה שומע אנו מישע צתוחה בהים כשהוא אומר צתוחה פפרשה שני שאין ח"ל הו"י ריבוי. אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אלף למשע מעטו הכי למוזה אהא ד"ר ושמעאל ר"ש אומר [וי"ג ר' יוחנן אומר ובי"ב בספרי] א"ל כשהוא אומר על המזבוח ועל שתי המזבחות שאין ח"ל שתי מה היל שתי זה צוה אלף כ"מ שנאמר צתוחה א"ל אלף אהא עד שיפרט לך ככתוב שמים פירש"י מיטע ככתוב למוזה אהא שאם אין צו אלף פנים א' חייב ובהנ כר"ש ונראה דהלכך כרי"מ כיון דר' ישמעאל ור"ש קיימי כוונה וכן משתב לעיל דקאמר חומר דחמר ר"מ מימין מכתול מי אחר משמע דאי הו"י פנים מימנה הו"י יתח' ל"י וענוד כרי"מ עכ"ל אלף כרמב"ם. רפ"י צתוחה פסק דלא כרי"מ שבי דנטי דוקא שתי צתוחה ולעמוד דהרמב"ם און מפרש פירש"י והר"ש ז"ל דר' ישמעאל ור"ש כ"ל כרי"מ דא"כ קשה אמאי קאמר נטיל כמלן כרי"מ הא ר"י ור"ש

פרשה פתוחה

פרשה סדורה

אליעזר בן יעקב פוטר. דסי"ל דבעי ב' צתוחות נמי ס"ל הכי אלף מפרש דר"י ור"ש מילתא ולי"ן לה במצוחות חתם מקראי: אהריתו קאמרי שה"ל לקבוע ב' צתוחות על ב' לדדי העתה וזאה ילפי מקראי דסגו צתוחה אהא אלף לא מיירי כלל בפלימין כמה יהו אלף דגמרה מיירי מינה ראוה דכיון דרש"י לקרא דצתוחות דמיירי צתוחה א"כ ה"ה לענין פלימין ס"ל לר"מ דסגי בצתוחה אלף כצ"כ יבגשו שאין הכרח מהם דלכתי כתב דהמלא צתוחה דנענין פלימין צתו ומלחתי צתויה צמ"ג מלוח כ"ג וז"ל וז"ל להניח צתוחה ימין ושמאל דהניח צמ"ג (כן העתיק צמ"ט) יתחנן ר' יוחנן אומר רבי הוא אומר ולקחו מן הדם ומתו על שתי צתוחות זה צוה אלף צתויה שנאמר צתוחה א"כ ככלל שמים עד שיפרט לך ככתוב שתי צתוחות עכ"ל הרי מצינו צתויה שבו מפרש בן צברייתא ו' דמיירי צתויה צתוחה וכן מלחתי צמ"ג וצתויה דגרים צמ"ג יבגשו על שתי צתוחות כ"י ע"ש וראיתי צתויה צתוחה צתוחה שכתב דלא יתכן לומר דקרא חתי נומר דא"ל לכתוב ע"י ב' צתוחות אלף לא דלא יבטי פלימין דהא כבר ילפינן מציאתך מן הו"מין דא"ל על ב' צתוחות ולדעת צמ"ג ז"ל דאי לאו הכי קרא י"א הו"י דרש"י צתויה אלף לשאר דרשות ע"י מימין ק"ה ב' (ועי' ב"מ ר"ס רפ"ט שבי ג"כ צוה דמנחה דא"ל ב' צתוחות והאחרונים חתמו עליו אלף דבריו נכונים ע"פ הסמ"ג יע"י רש"י צתויה דרשא אחרת צוה). ומלחתי ע"ד רח"י לפי זה צמ"ג משני פ"ח וז"ל ד"א נשומר צתוחות פתחי א"ר חנהמא חייב אדם לתת צתוחה על פתחי ביתו שנאמר וכתבתם על צתוחות צתויה וצמ"ג ר' לוי אמר שני צתוחות צתוחה אחת מכלן ומוזה אחת מכלן ר' ישמעאל חומר צתוחה אחת והכ"ל בדברי ר' ישמעאל למה שאם עשה שני צתוחות חתי יודע אחר עיקר ואחר טפל מסייע ל"י ל"י ישמעאל דא"כ וקשרהם לאות על ידכא אם כן יעשה שני הפילין חפ"ין מכלן והפילין מכלן אם עשה כן חתי יודע אחר עיקר ואחר טפל אלף ודאי בדברי ר' ישמעאל כ"ב צתוחה אהא אף חפילין חתמה אהא ח"ר יודן א"כ למכ נאמר לשומר צתוחות פתחי שאם יכו ל"י לאדם שני צתוחות חייב ליתן מו"ב צוה וצוה לך נאמר לשומר צתוחות פתחי [ומיירי דרגיל צתוחותיו דאי רגיל צוה יש צוה דעות] עכ"ל המדרש כרי מנבאר צתוחות דהש"ה כ"ן אם לקבוע צתוחה א' או ב' צתוחות ימשמע דחיינו נמי ר' ישמעאל דגמי [ש"ר צתוחות מראש כהן צו"ד והשק שלמה צתוחות וציבור מה"מ נשע על המדני שכבר הטיחו מדברי הסמ"ג והמדרש כ"ל]. מיבוי דברי המדרש לריך ציבור מאי קאמר חתי יודע א"כ עיקר וז"ה עפ"כ וכרי ל"י לוי שניהם חיוצ וטוד מאי ראי' מייהי מחפילין ומאי אולמח דחפילין מצתוחה וז"ל דבהפילין פשיטא ל"י כיון דכתיב ידכא לשון יחוד חפילו אם ילף מצתוחה דצוה שמים עכ"כ אהא עיקר מו"ב ומשכנח ודשני חייב אלף לכחלה למנוח צתוחה וא"כ ה"ה צתוחה וחינו יודע אחר עיקר ואחר טפלה אלף קשה מאי קאמר חתי יודע אחר עיקר הא ילפא דרך ימין הכניסה וא"כ דרך ימין הוא העיקר ודרך שמאל כעפל וז"ל דליה ל"י האו דרשא דדרך ימין חתה דר' לוי דמהייב צוה צתוחות ש"כ ליה ל"י האו דרשא וכן מר שמואל בגמרה דיון ס"ל דיומן חתי לעיביא [אלף זה יש לדחות דסי"ל דכלוכא ימין קובע על שמאל וצדאיכה מעכבה ודיסק מיבוי גבי פלימין דקאמר חתי יודע אחר עיקר ל"י דפשיטא דשמאל עיקר מכוני דרש"י כיון וזו לא יתכן לומר דליה ל"י וי"ש צוה. [ונראה דלדכ"ה ר' לוי יש להדניק נר חנוכה בימין ע"י שנת כ"ב א"ן]. וי"ש לקמן סימן ל"ט בדברי המדרש ומנרייתא דידן ראי' לשיטת הר"ש דק"ל דפנים א' מחייב מרחני לב הכא בלשון חכמים וא"כ דמשנה ראביי קב ונקי י"א דחיינו צתוחה ולא צברייתא וגם י"א דנגד רבים לא אמרי כלל זה עמש"כ צמ"ג ז"לית צרייתא ט"ו (ד"ה ויתנה) :

ע"י משפט
נר מצוה

מט
א' חיי' ס"ו
מכנה בל"ב י"ח
כ"ג ס"ו א"ח
כ"ג ס"ו ס"ה

גליון הש"ס

(א) ע' כ"ג
ס' ח"ל
ס"ב י"ח
ס"ג י"ח
ס"ד י"ח
ס"ה י"ח
ס"ו י"ח
ס"ז י"ח
ס"ח י"ח
ס"ט י"ח
ס"י י"ח

מל' רוחמים, ודומה בנפשו, שם נוספין המהין לקרקע אלה
 שאין נקבה עברה להיות נהפין מחילה בהם הוא דמתי לורת הפחה
 שנומעה אכל קורה מללף חף על פי שפחה נמרו מרות החם דין המכו
 והלי מילתא הוא דהיכא כוניהו בשנה בענין גובה; וחמיה הלי מילתא כהלי
 דלמך ר"ו וכו', דל' שאין לורת הפחה מתור חס הרז פחוס נמרי:
 קטרפלויות בכרמים, ובסוכה גרים
 שבכרמים וכן הנווסטרלות היולתק
 מכותלי הבתים אסור לשלול החמיהן
 מפני שהן סוף תקרה ולא נעשו משום
 בית קורה, א"ל הקורה עמדה קאי
 היולת משני נדניה הסור לשלול
 החמיהן מפני שהן סוף תקרה; ואין
 סוף תקרה מניול משום פיהק, בחמיה
 דנתי דלא נעשו לשם קורה הא חיהה
 ליהני משום לורת הפחה כשנענין
 סוף תקרה של זה לסוף תקרה של זה
 ודלמך ר' סנהא חאה עונגה וכו'
 ג' עמודים ועליהן ד' פיסטיליות
 כמו פסי קורה, והמיר לשלול החמיהן
 משום לורת הפחה, או משום פיהק
 ההקרה דלמרי' פי הקורה יורד וכו'.
 וה"ל כן: פיהק מהו שחלול בסוכה,
 או מהני לורת הפחה להיות נחשב דופן
 לסיכה ואחר לכן שולל: סוף סך,
 היולת מן הסוכה ולהגן מהו שילול
 ויחד גם מהמין משיב סוכה: זה,
 כלומר לורת הפחה הפחה לקר ליהות
 דופן לסוכה אבל סוף סך לא נעשה
 לכאן למכאן לסוכה: כל חילין מיליין,
 דלמך לעיל בסוף הקרה לענין שבת
 לא אמרו אלא דרך משא ומתן בכר
 אבל להורות להיתר למשע אסור
 דק"ו מה חס סוכה הקלה את אומר
 סוף סך אסור שבת בחמיה לא כ"ס;
 חתן מלא פיהק מללף, בבלא"ל ר'
 יובן כן נתי הוא דלמך הכי עיל:
 כלה היה, כלומר לא דעה מלא הוא
 דל' הכי ויסתרה הוא:

מל' רוחמיה, ותייא כ"יא דבר רבי זעירא בשם רב
 המנונא פיהא אינה מצלת עד שהיא מנופפת מל'
 רוחמיה א"ר בא בר מבל שטרפלויות שבכרמים
 אסור לשלול החמיהן מפני שהן סוף תקרה
 ואין סוף תקרה מציל משום פיהק א"ר פנחס
 אבא עובדא קוטי ר' ירמיה בארבעה עמודים
 ועליהם ארבע פצטלויות והחיר למללף משום
 פיהק. רבי בון ורבי בון בעון קוטי רבי זעירא
 פיהק מהו שהציל בסוכה אבא רון פיהק מצלת
 בסוכה סוף סך מהו שיעיל בסוכה אבא רון אין
 סוף סך מציל בסוכה מה בין זה לזה (א) זה
 נעשה לכאן וזה נעשה לכאן אמר ר' אבהו כל
 אילין סיליא לענין מיסב ומיתן הא להורות אסור
 להורות מה אה סוכה קלה את אבא אסור
 שבת החבורה לא כל שכן רבי בון בר רבי
 בעא קוטי רבי זעירא כאן הנא פיהק מצלת לא
 ר' יוחנן בן נורי א"ל הדא תנה ל'
הלכה י מתני' א *מקיפין בקנים ובלבד
 שלא יהא בין קנה לחבירו
 שלשה טפחים כשיירא דיברו דברי רבי יהודה
 וחכמים אומרים לא דיברו חכמים כשיירא אלא
 בהווה. כל מחיצה שאינה של שתי ערב
 אינה מחיצת דברי רבי יוסי בי ר' יהודה וחכמים
 אומרים אהר טשני דברים, *ארבעה דברים
 פטרו במחנה סביבין עצים מ"ם, ופטורין
 סרחיצת ידים, ומדמאי, ומלערב;
 גמ'

מל' רוחמיה שיהו כולם נחשבים כמחילות לכך אפילו היא גבוה
 כשרה דין מחילות ממש: ותייא כ"י דמר ר"ז, האלי שנוייה
 דמשנין דפיהא אינה מללף עד שפחה מנופפת אחיה כי
 האלי דלמך: ה"ג טיטרפלויות שבכרמים כ"ה בסוכה פ"ק,
 וכראה דה"פ שהם כענין קורות
 היולאים מן הבניינים הגדולים
 ומנומיה על ד' עמודים הסומדים
 לפני הבית: אסור לשלול
 החמיהן בבית, שאלו קורות
 היולאים אינן עשויים להיות
 מחילות לחון אלא שהן סוף
 תקרה הבית ואין כמחילה
 ואפי' כפיהא לא חשיב: ארבע
 פצטלויות, הם גוילים שחב
 עליהן אינרת והם גדולות ואין
 עשויים לחוק ומיכעיל ליה
 אי מהני או לא דאפילו כנומי
 אינן תשובים ובסוכה הנריסא
 פצטלויות: ה"ג ר' בון ורבי
 בעון וכו' פיהק מהו שחלול
 בסוכה, דליהו מחילה להכשיר
 הסוכה: סוף סך, שמונה
 ע"ג עמודים שהסך נעשין
 עליו מהו שילול על הסוכה
 דליהו כמחילה מן חמיהן דלא
 גרע מגמי וה"ל כפיהא דהו'
 מוגח על ד' עמודים או לא:
 אין סוף סך מילול, והיינו
 כדל"ר בא בר ממל בסמך:
 דאין סוף תקרה מילול: ה"ג
 זה נעשה לכך וזה אין נעשה
 לכך, וה"פ פיהק נעשים לכך
 דליהו מחילה במקום שהיה
 עומדת אבל סוף סך לא נעשה לשם מחילה למשה אלא
 לכך למעלה הלכך אינו מילול, כל חילין מיליין, כל הדברים
 האלה שאמרו כפיהא אינו אלא למשא ומתן לפלפול, הא להורות,
 אבל להלכה אסור להחיר פיהק שבת: להורות, מניל דאסור:
 ומשי מה חס סוכה קלה, שאינה אלא מלות עשה: את
 אמר אסור, לא החירו לורת הפחה אלא מרות אחת ובענין שתי
 מחילות שלמות, שבת החמיה, דענוש ברת לא כ"ס דבענין
 מחילות שלמות: ופריך מאן תנא וכו', מוכד מאן תנא דמהיר
 פיהק בכל יום ריב"ן ואיהו דלמך לעיל כדבייחא דפיהק חף לשבת
 מהני ואמאי קאמרם דלפנין שבת אינו מחיר ולכלאים מחיר:
 ה"ג א"ל דהא תנא, וכ"ס בסוכה וה"פ לאו ריב"ן הוא אלא
 הק תנא דכרייחא דלעיל כפרון מרובה על העומד דמחמיר
 בשבת מבכלאים:

הלכה י מתני' א מקיפין בקנים, ועליונים וטומדים זו היא
 מחילה של שתי אכל של חבליים הייא
 מחילה של ערב: בשעירא דברו, הקילו אללן שאין לריבין אלא
 או שתי או ערב שתי קנים ערב כגון חבליים אבל לחיור לא
 החירו להקוף יחד מצית סלחוס אפי' לריבין לו עד שהיא בזה שתי
 וערב: כל מחילה שאינה וכו', רבי יוסי פליג אבאב דמחמיר
 בשעירא דברו וקאמר אינו דאפילו בשעירא בענין שתי וערב:
 אחד משני דברים, או שתי או ערב: במחנה, היולתא
 למלחמה: מביאין עלים ואין חוששין לגול לפי שאי אפשר למחנה
 להיות בלא עלים לאפות תבשילם ופחם: ומחמיר ידים, לאכילה
 ולחפלה ודי להם כנקיות ידיהם בעפר: ומדמאי, מ"ה שמיבאין
 להם לחם ויין לקגה אין לריבין החברים במחנה לעשר מהם
 עירובי חלרות אם הקיפו אלו ואלו ומחילה מפסקת ביניהם ויש שם פחת אין לריבין לערב:
 גמ'

הלכה י מתני' א מקיפין בקנים, ועליונים וטומדים זו היא
 מחילה של שתי אכל של חבליים הייא
 מחילה של ערב: בשעירא דברו, הקילו אללן שאין לריבין אלא
 או שתי או ערב שתי קנים ערב כגון חבליים אבל לחיור לא
 החירו להקוף יחד מצית סלחוס אפי' לריבין לו עד שהיא בזה שתי
 וערב: כל מחילה שאינה וכו', רבי יוסי פליג אבאב דמחמיר
 בשעירא דברו וקאמר אינו דאפילו בשעירא בענין שתי וערב:
 אחד משני דברים, או שתי או ערב: במחנה, היולתא
 למלחמה: מביאין עלים ואין חוששין לגול לפי שאי אפשר למחנה
 להיות בלא עלים לאפות תבשילם ופחם: ומחמיר ידים, לאכילה
 ולחפלה ודי להם כנקיות ידיהם בעפר: ומדמאי, מ"ה שמיבאין
 להם לחם ויין לקגה אין לריבין החברים במחנה לעשר מהם
 עירובי חלרות אם הקיפו אלו ואלו ומחילה מפסקת ביניהם ויש שם פחת אין לריבין לערב:
 גמ'

הלכה י מתני' א מקיפין בקנים, ועליונים וטומדים זו היא
 מחילה של שתי אכל של חבליים הייא
 מחילה של ערב: בשעירא דברו, הקילו אללן שאין לריבין אלא
 או שתי או ערב שתי קנים ערב כגון חבליים אבל לחיור לא
 החירו להקוף יחד מצית סלחוס אפי' לריבין לו עד שהיא בזה שתי
 וערב: כל מחילה שאינה וכו', רבי יוסי פליג אבאב דמחמיר
 בשעירא דברו וקאמר אינו דאפילו בשעירא בענין שתי וערב:
 אחד משני דברים, או שתי או ערב: במחנה, היולתא
 למלחמה: מביאין עלים ואין חוששין לגול לפי שאי אפשר למחנה
 להיות בלא עלים לאפות תבשילם ופחם: ומחמיר ידים, לאכילה
 ולחפלה ודי להם כנקיות ידיהם בעפר: ומדמאי, מ"ה שמיבאין
 להם לחם ויין לקגה אין לריבין החברים במחנה לעשר מהם
 עירובי חלרות אם הקיפו אלו ואלו ומחילה מפסקת ביניהם ויש שם פחת אין לריבין לערב:
 גמ'

שיורי קרבן
 ארבע פצטלויות, גליון מ' פלגין של קנים החמיהן מחמיר לכבדו וכ"ס
 כ"ח חס' כללים ואין נראה דהשתא גמי מהני מלמלל כדמתי לענין
 כדבייחא כ"ס דקנים מהני לכן נ"ל שיהיו שנקיטורם עיקר וכלללים וסכס
 סגורסא פצטלויות: בענין עקף פסל מ' כמי' כקניטוס:
 ואין נראה דהא בסוכה לא קרי לשל סוף סך אלא רבאי פסל היולתין מן
 הסוכה
 ע"פ ק"ט בקנים דהם עמא דקדו' דחזירי בואר חף שאין צורך ב"ש למש' הני דמאי דלסור מרובין
 יום דאילו חסור דא"חא מוארים וכן הקשה בשם ר' יעקב: ונראה דהא דבואר כל היובלים היינו כבאין כסס
 6700

שיורי קרבן
 ארבע פצטלויות, גליון מ' פלגין של קנים החמיהן מחמיר לכבדו וכ"ס
 כ"ח חס' כללים ואין נראה דהשתא גמי מהני מלמלל כדמתי לענין
 כדבייחא כ"ס דקנים מהני לכן נ"ל שיהיו שנקיטורם עיקר וכלללים וסכס
 סגורסא פצטלויות: בענין עקף פסל מ' כמי' כקניטוס:
 ואין נראה דהא בסוכה לא קרי לשל סוף סך אלא רבאי פסל היולתין מן
 הסוכה
 ע"פ ק"ט בקנים דהם עמא דקדו' דחזירי בואר חף שאין צורך ב"ש למש' הני דמאי דלסור מרובין
 יום דאילו חסור דא"חא מוארים וכן הקשה בשם ר' יעקב: ונראה דהא דבואר כל היובלים היינו כבאין כסס
 6700

שיורי קרבן
 ארבע פצטלויות, גליון מ' פלגין של קנים החמיהן מחמיר לכבדו וכ"ס
 כ"ח חס' כללים ואין נראה דהשתא גמי מהני מלמלל כדמתי לענין
 כדבייחא כ"ס דקנים מהני לכן נ"ל שיהיו שנקיטורם עיקר וכלללים וסכס
 סגורסא פצטלויות: בענין עקף פסל מ' כמי' כקניטוס:
 ואין נראה דהא בסוכה לא קרי לשל סוף סך אלא רבאי פסל היולתין מן
 הסוכה
 ע"פ ק"ט בקנים דהם עמא דקדו' דחזירי בואר חף שאין צורך ב"ש למש' הני דמאי דלסור מרובין
 יום דאילו חסור דא"חא מוארים וכן הקשה בשם ר' יעקב: ונראה דהא דבואר כל היובלים היינו כבאין כסס
 6700

10

סימן קח (קטו)

[שאלה]

וגם אי שרי לטלטל חמת הגג היוצא למרחוק לפני הבית.

[תשובה]

ועל הבליטה שלפני ביתך לא ביארת כמה מחיצות יש לה, ואני אבאר. אם יש לה ג' מחיצות כמו שרגילות להיות וברביעית פי תקרה התקרה רחבה ד"י ולא עבדא כי ארגילא, לרשי"ג ור"ח י דשילתי כל גגות אהויא דאכסדרה א) בבקעה אמרינן שפיר פי תקרה יורה וסותם, אבל לגרסת ר"ח י לא אמרינן פי תקרה אם הרביעית במלואה י א"כ ב) יש ג' גופופים, וכן פי רשב"ם י. ואע"ג דמלתא דרבנן היא וגם ר"ח נחעצם כדאיתוי דאפילו בבי רוחות אמרינן פי תקרה יורד וסותם, מ"מ טוב להחמיר י, ובקל ג) הוכל לעשות לחיים ע"י סיד כמנהגינן י ויהיה צורת הפתח ולא תכנס כפולגמח, וירא שמים יוצא את כולם.

סימן קט (קטז)

[שאלה]

ואם א) שרי להביא חמין על ידי גוי שהסמין בבית הכיור.

[תשובה]

ועל האשה שמשמנת חמין בביתך ואין לכה ב) עירוב וקא שאיל מר אם י איש ג) להתיר ע"י גוי להוליכי לבייתה, והבאת ראייה ממין דקא שרי ר"ח י לאדם, דמטפס ופולה, אין זה ראייה כלל. דר"ח לא התיר אלא דיעבד, וכן מצאתי להדיא, אבל לכתחלה כבר פסק ר"י וכל רבנות דאמריה לגוי שבות אפי' באיסור דרבנן אפילו לצורך מצוה, כגון להביא ספר או להפטרות דרך כרמלית י, דוקא מצוה דחייא שבת כגון מילה קשרי איסור דרבנן אמירה לגוי וכדפי' התוספות ויתר המהדרים פ"ק דגיטין י ופי' הדר י ופי' מרובה י. ובמקום שוחי שחר י"ש א) נדפוס: דאסורא, ותקנתו ע"פ הנהגת וכו'. ב) גזילתה ויש לה ניפי' בת. ג) דנקל, בת. ד) על לשה התמנה חלל חניה ישרי ולין עירוב להס חס תומר להוליכו לניהה ע"י גוי, ה' 563. ב) ליה, בת. ג) ע"פ ג.ו.

סימן קח: ב.מ. דף 79, א באמצע סי' ק"ב. שם קטע זה אחרי הקטע הנמצא לקמן בס"י ק"י. 1 סור אר"ח סי' ססא, ע"ין ב"י, ב"ח וס"ו שם. 2 עירובין דף, ב ד"ה אבל בשלש. 3 שם בחוסי' צד, א—ב ד"ה בשתי, כה, א ד"ה אכסדרה, רא"ש שם פ"ט סי' ג. 4 שם בחוסי' צד, ב ועל גליון הגמרא, ע"ין ברא"ש שם. 5 פרוצה במלואה. 6 גר דכוונתו למה שמובא בא"י עירובין באמצע סי' קצו בשם רבינו שמואל, ע"ש. 7 ע"ין מג"א סי' שמו סק"ג ובמהצית השקל שם מה שחמה על דברי רבינו [מהמח' קשיתו לא הביא בהשגה ברורה אח דבריו, ע"ין בכבוד הלכה] וע"ין ע"י כנה"ג או"ח דג"ס סוף סי' סו. 7 תוס' שבת קכב, א ד"ה משקה, רא"ש שם ס' פ' מרדכי שם סי' תד. וע"ין ב"י או"ח סי' כר"י. 8 סי' שיד בשנינו לשון, דבריו גם מובאים לקמן בס"י ק"ב. 9 סי' השעו, מרדכי ביצה סי' תרצו, מובא בסוד או"ח סי' שלח. 10 צ"ע שהרי דעת הראב"י (באמצע סי' שצא, עמוד 447—444 מהדורת אפסוביצר, ובהגהות מרדכי שבת סי' תצג—תפד, מובא בב"י או"ח סי' שז) כרמ"ם שלצורך מצוה מותר אמירה לגוי באיסור דרבנן ופסק רבינו לעיל הוא כשיטת הר"י החולק, ונראה דכוונת רבינו להקשות ממנהגא דעלמא כראב"י, וע"ין ביאור דברי הסור בכ"ח

נוהגין היתר להביא גבוי שכר בלא ערוכ, וסומכין שהגוי עצמו שותה ג"כ כמו שפחה שבבית ואפי' הכי יש נמנעים, וישר כחם י, וכ"ש לפני ד) ר"ח י דקאסר ההיא דמלוי מים גופא רחצה ההיא דר"ח י.

ואע"ג שכתב בפרנס י דכשהיו גוים משברים הקורות והלחיים לא היה מוחה מהר"ם שהיו הגויות מוליכות החמין מן התנור לבית בעליהן וכשהיו מביאות אותו מעצמן היה מותרם ה) לאכול, עכ"ל, היינו משום דהוי כמו דיעבד, אבל לכתחלה להתיר אמירה לגוי מנלן. אע"ג דקא שרי ראב"י י אמירה לגוי לנגן בכלי שיר לשמחותו) חתן וכלה י, אין לדמות מצוה זו לזו, דאין שמחה כלל בלא כלי שיר ומצוה) רבה היא, ולאו מילתא דקביעותא כי האי עובדא דידך, ואפילו באקראי אסור ח) י.

סימן קי (קיז)

[שאלה]

וגם א) תענית בכורות בערב פסח כשחל פסח ביום א' אמאי דחין ליום ה' ולא יצומו ביום ו'.

[תשובה]

וכשחל פסח באחד בשבת כתב הרוקח י להתענות הבכורות ביום ה', ואיני יודע מה חמיה דמר דשאל הטעם. אי משום דאין זמן הכס ב), הא כל ערבי פסחים נמי דהנס ג) היה בחצי לילה סי' והם מתענין י"ד, אלא כיון דאי אפשר בזמנו מקדימין ליה לזכר בעלמא כמו תענית אסתר לפי המיומני י, אעפ"י שתעניתה היה בניסן ב"ש ראשון של פסח י, ומשום דאי אפשר מקדימין ליה, וכשחל פורים ביום א' מקדימין ליה ליום ה' משום כבוד שבת. כיון דאינה ד) לפר"י, ה' 563, וכו'. ה) נדפוס הלכות: יתירא; נקראקא; יתירא, ותקנתו ע"פ הפרנס וכ"י. ו) לשנת, ג.ו. ו) נדפוס: ומעלת כני' רניס, ותקנתו ע"פ הכ"י. ה) חסר ר"י כולעיל, א' 563 וכו'. א) ערך פסח שחל להיות בשבת חס תמעני' הנכורות כיון דנח' זונס, א' 563. ב) המכ', ג.ו. ג) המכ' הייתה, בת.

6 ע"ין כנה"ג או"ח דג"ס סוף סי' סו. 7 תוס' שבת קכב, א ד"ה משקה, רא"ש שם ס' סו סי' יב, מרדכי שם סי' תד. וע"ין ב"י או"ח סי' שכה (דף צו, ב—צח, א) שכתב דעת הרא"ש כר"י. 8 סי' שיד בשנינו לשון, דבריו גם מובאים לקמן בס"י ק"ב. 9 סי' השעו, מרדכי ביצה סי' תרצו, מובא בסוד או"ח סי' שלח. 10 צ"ע שהרי דעת הראב"י (באמצע סי' שצא, עמוד 447—444 מהדורת אפסוביצר, ובהגהות מרדכי שבת סי' תצג—תפד, מובא בב"י או"ח סי' שז) כרמ"ם שלצורך מצוה מותר אמירה לגוי באיסור דרבנן ופסק רבינו לעיל הוא כשיטת הר"י החולק, ונראה דכוונת רבינו להקשות ממנהגא דעלמא כראב"י, וע"ין ביאור דברי הסור בכ"ח

סימן יט

ביה ז' שבט תרמ"ו לפ"ק קושנא.

דחרב וכו' מ"ה אהרן ג"י דומ"צ בק' ראדום יצ"ו.

בשבוע

העברה קבלתי מחבר מהגביר ר' אילני יאסקאוויץ מעיר ראדום אוף שבי' שם בש"ק והלך לביית הסבילה וראה שהמקוה מונה ביותר עד ששבר אדם נכוח, ושאל לכ"ח וא"ל שפומחץ הקנה שהקיסוד נכנס בו למקוה מבעו"י והולך כל הלילה וא"ל כ"ח שבהוראתי נעשה זאת, וע"ז הקנה הרבני הגובר שהרי יש בזה איסור שמה יחמה בגמלים גם מלך רחילה בחמין בשבוע, והנה איני זוכר אם נשאלתי מכ"ח ע"ז אמנם שמעתי והוגד לי אשר בק' עריסק עושין כן ע"פ הוראת הרב דשם, גם במדומה שמעתי מנאון א' אשר גם ה"ק מוהר"ש ז"ל מק' בעלו הנהיג כך ועכ"ז אין להקל כ"כ שיהא חס ביותר כי אם המשק שמה יחמה י"ל כיון דנעשה בלא ספק ע"י נכרי הו"ל שבוה רשעות במקום מלוא ולורך רביס, עכ"ז חוקק בעיני שיהא חס ביותר כלילי עבת הארבות מוצלי שילעךך להסוף מים צלילה ולהטעיר אש החת היורה הגדולה גם חשק רחילה בחמין שייך לכן לפ"ד טוב הדבר להחמיר שלא יהא חס ביותר רק ממוגז כי אין להורות דבר החמוה לרביס: גאוס יידו ישראל' יהושע חופ"ק קושנא.

סימן כ

דברבר הטע"ג

אם לסמוך עליהם לדון בזה"ס, כ"כ המג"א בס"י סק"ב, והוא מירושלמי, דלוח"פ לריך דוקא שיעשה לשם לוח"פ ואע"ג דבלתי העומר מחליו קיי"ל כאב"י, בלוח"פ לריך שיעשה לשם לוח"פ ואפשר דגם רמ"א לא הקל אלא בעשה לשם סוכת מצוה דהו"ל כעשאו לך, משא"כ בניד"ה, גם לפי דברי המג"א בס"י שס"ג ס"ק כ"ח דוקא בכונה הקילו שאינו אלא חומרא בעלמא, וכבר נשאלתי זה לי ימים רביס ובחבתי גל"מ והוכחתי שם צדוכות:

אמנם אח"כ הוגד לי כי הגאון המנוח מלוצוב הקל בזה והדפיס כן בס' משבחותיו ואין הספר הזה נמצא פה עירנו לכן לא אוכל לדון על דבריו, גם מש"כ הרב שיחי' בס' נפש ח"י בענין לוח"פ שטעמה מה"ל ד"ל גם אם לא נעלו קנה גבוה בארץ תחת החוט מכון חמתי מ"מ כיון שרור הזכויות מחובר לעמוד ע"י לבור נתבר העמוד הבלוט למעלה כאילו אינו, הרבה יש לדון בדבר אלא שאין כאן ענין, כי לדעתי בין הקנה שלמעלה בין הקנים שמעמיד ע"ג לריבין שיהי' עשוין לשם לוח"פ ולאשר כי לא אדון אנכי בהלכה זו קלרתי ואומר שלום לכ"ח יידו ישראל' יהושע.

סימן כא

ביה ב' דר"ח תמוז תרמ"ו לפ"ק קושנא.

החיים והשלום וכ"ט לכבוד י"ג הרב הגאון הגדול סג"צ ישישים פאר הדור כבוד שמו המהולל מ"ה חיים בערלין.

מכתבו

הנכבד הופיע אל עבר פני זה זמן והנה הי' דעתי לכתוב לכ"ח באריכות בפרט כי בימי חרפי

מחויב להתעסק בדבר א"כ מילה גמי מקרי

שלא תמות דורתי בדבר שזריך בהפרעה דעת לא יא י"ח והייט ולא אשכחן בכל הש"ס רגלה של זו מטאת או אשם כולה מטאת או אשם [דכיון דאין באין בנדרה]:

והנה בהבוא ענינה דכתב הרב המוה"ר אבד"ק ראדוין כצד הארבעה בדרוש לשנה טובה שנה מריב"ל הרבה ואין ראוי להאריך בעת אשם בקלרה כי הנה מש"כ הרבה מאחרונים דשאני עבת משאר איסורים דשבת הותרה ולא שאר איסורים דבשאר איסורים הוא בגדר דחוי, הוא דבר זר וכו' וכו' גדולי ראשונים והכי מסתבר דלא קיל שבת עפי משאר איסורין [וכס' ג"ז להגאון פ"מ נסחפק אי לאוי דשבת כגון מחמר-חמירי לענין דנחשב ככופר ככה"ח כולה ולי נראה להיר מחו"י יבמות ל"ג ע"כ [ד"ה אמר] שכתבו דלאו דשבת הוי קל משאר לאוין ולא מחיל קל על חמור וא"כ דאף בלאוי דשבת הוי ככופר ככה"ח הא אשכחן חומרא בלאוי דשבת ולמה יא קל על חמור וע"פ בחוס', ובה נדחה נמי דברי הגאון מוהר"י בתומ"ס ס"י ל"ד בלאו שנין לאזהרה מיתה ב"ד דפסול לעדות דחמור ודו"ק] [וכוננו א"כ מלינו חומרא בלאוי דשבת דהוי ניחן לאזהרה מיתה ב"ד] ומה שהביא הרב רא"י מהא דגלגור ביומא דף ס"ה מפקוח נפש דדוחס עבודה ועבודה דוחס עבת ועבודה בשבת הותרה כדאמרינן ביומא מ"ז ע"כ לאו מלחא הוא דעיקר ילפומא מפקוח נפש דדוחס עבודה ומלחא דפשיטא דפקוח נפש דדוחס עבודה אינו אלא רק בגדר דחוי, והא דלא ילפינן [בפקוח נפש] מעבודה דהותרה בשבת, היינו משום דלא אפשר בענין אחר כמוש"כ החוס' ביבמות דף ה': ד"ה טולה [ודף ג' ד"ה ל"ח] דלא מלי' מיבוס דאשת אח דמלוחו בכך והא דיומא דף מ"ז [דמבואר דהותרה אף דחמיר אפשר בלי דחוי] בחול] כשאר קרבנות ליבור [כגון מוספי שבת] מלבד דגם שם כר"ח אלא כרבה כמוש"כ הרמב"ם ז"ל בפ"י מה' תו"מ אף גם שם מצוה אחת היא דחמירין [ומלוח חמיר בע"כ שידחה שבת] וזה פסוט:

וזאת אחרתי להטיר למש"כ הרשב"א בחי' לשבת ר"ס ר' אליעזר דמילה דלא אמרינן הא דר"ל דכ"מ שאמה יכול לקיים העשה והל"ת אלא במקום שיש לקיים בלי שום עקירת איסור אבל אם יש רק נ"מ בין עקירת איסור אחד לשני איסורין לא, אי"כ קשה הא דבעי במנחות ר"פ ר' יאשמאל ב' נהגרות ב' טוקלין וג' בעוקץ אחד מהג' ופשיט' דלמעט בקליה עדיף, איפכא מסתברא דנהגרות הג' כיון דאינו לורך מולה כלל איסור מדאורייתא ושמי טוקלין כיון דע"כ לריך לחלל שבת בקליה שוב אין נ"מ בין טוקץ א' לבי' לפ"ד הרשב"א, ואולי י"ל דמורה הרשב"א דמדרבנן איסור אלא מדאורייתא וי"ל דס"ל דלרבו"י בשיעורין מדרבנן אי"כ מושב קושיה הר"ן בפ"ב דבילה על הרשב"א דס"ל דלרבו"י בשיעורין דרבנן איסור מסוגיא זו ע"ש, ולמש"כ אדרבא מסוגיא זו יש רא"י לשי' הרשב"א [דא"כ דהוא דאורייתא סורי קו' לרובתן דיותר עדיף בשמי טוקלין דכמלאכה אחת או בשמים לא הוי רק מדרבנן וריבוי בשיעורין דאורייתא]:

אמנם מה שנחלצנו הרשב"א והחוס' בכונ"י זו באפשר לקיים שניהם לר"א לא ידעתי אוף אישחמיט לרבנותו סוגיא ערוכה דעירובין דף ק"ג דר"א ס"ל אף היכי דאפשר למיעבד מאהמול נמי דוחה ואולי ס"ל לחלק בין היכי דהחמיל החיוב מאהמול א) ולא ידעתי מי הכריחם לכך:

יידו הדושי"ת ישראל' יהושע.

אך יש לעיין לשי' החוס' הי"ד דמילה לא הוי מ"ע שה"ג דכל ח' מחויב להתעסק בדבר א"כ מילה גמי מקרי החמיל החיוב מאהמול

הגוי"א שם על מנהג ירה, לכן יש להורות עלמות גופא כגם שהוא מזכירם בין שליחות כיוולא בזה מבואר לכן אין להחיר רק עש מכסול, וכן הוריתי ז' בקבלנות, ולמ"ה חופ"ק קושנא.

א"ג לפ"ק מה קושנא.

גם כש"ח מ"ה ג"צ'עגשטיין

קבלתי לנטו, בידון רויס לעשות מלאכה יבית הכנסת שהוא ע"ש הנעלי מלאכות שבת רק שחאס יעשו הכנין ידעו הכל שזה חופ"ק קושנא.

דפ"ק.

מ' מרדכי

לפ"ד רש"י בב"ק דף מחכיון הו"ל כהי"ב ה"י מייב אי"כ כש"כ ק' קלכ"מ ואף שהחוס' בואר דדברי רש"י ז"ל, מחשלומין הפ"מ בה' יודך שאין זה מושל' הכ"ד איסורא קעבני שה"ב כושין, והנה ארינן קלכ"מ, ולכאורה זלך ומו לא מירי רק י' וחראה ללון בעומקה כה חעשה מוכטהני ול צחורה: הג"ל.

פ"ט פ"ק.

יצות, כבוד י"ג מוה"ר גאיר זאליש יצ"ו.

גמתי אגרה וכו' ואשר צ"כ כ"ח על מה וס' יאמין לי כי אמי רק להערה בעלמא, מיון רגלה של זו ואפי' דבנה, לדעתי יחד הוא שלל

הקד

עקב

שאלה ח ט י

שבות

מס עסקנו תן המוריש דתנחנל כס סכירות דכל לטי' צסיו עלי למיהדר ורחים כיל מוס דלמרו צפי' סדר דף קיו טובר כמענד דמי לבעס דברי' ועלינו בעערב צסיון שמיא דלא מהני עיובי' דלכ פמה לכנו כי צויהת סלכ דתנעל העירוב ולריך סירוש לענד מסדג עביל כעיו' וחוספ מכיס דברי' העיו' אלו להלכה ובחמת כל דגרו' צזה לעיד נשחקצ ולא כלמכ כלמכ הוכסנו מוסק'ס ראשונים דנשכרו לזמן אין יכול לחזור ובהא מילתא לא דמי למערב רקמס שהמח' צמיס להדיא רביון שגב זכס ישראל בשכירות לו בקניה לעולם צוב אין יכול לסור צו ואין לריך לחזר ולקרות מהסורס וקיי'ל דברי' העיקל בעירוב וכיס' צחצונה מהרייס סלך' א' קיי'ל ספקס נס כן דסקנייה כוי קנייה לעולם ואיל' לחזר ולקרו' מהיורס רביון בהוקייס' צבדור אמרו עקרו' אכ' סמקוס מהסר ומכירס אין'ל ספקס אף אלל היורס ועיון צמיס סקס סליב דעיר דיוו כחלר ומנוי לעיון זס וצצמכות דיון זס ע'סלר הוס מעטס צורס סלא ילמד מעצמו וזו ודלי' לא שייך צלומות צזון הוס ולחס נחסי' האלך ובעקוס לך אלל' ומסוריס וצמיהס וכל' אסד ואסד מלחס וממכה להעמדל לשון אללס כדי להחלי' מנוטות וצמורס' אכשי' ציחו ודאי' דליון נחשפיר כלל ובר' תן כל דין מלחמי צציומות הדסן סיון עיד סכחצו ויל' וכן סענתי' מחמד מגדולי' סעצס אסד צא חד מנכוח' לנילושעט ורלס לשמת הלסיס סביה כס עוקס ולעצות כנוצי אלצע עיס' המרדכי ולא רלו המכפירס סהיו צציר להניס לעצות כן כדי סלא להולי' לנו על סלכצוני' כי ילמרו הכל צחצו' סעבה צהולא וסכס' וסללו עכיל א'כ' א'כ' צצרון דיון סכהנו'ן על פי' זקניס והוס עוקס' נקי' לרניס צכל שנה וסנה נחדס אייר סצאו סס עהרבה מקומי' לרפוח' סנוק צהרסלנו סמיון סיס' צמה ולא מהו צצבר סיון דססי' ענדי' צלון חממי' ואלן לשוני' מוסגס כדי סלא להי'ל לנו על סלכצוני' וכל'יס' ה'כס' כדברי' העיקל בעירוב אטי' ציטיר נכד רניס ועיון צברי' חדס ל'א'יס' סיי' חליו קעיי' י' צדן מנהני' איקור ומשע הוללח לעויע'ס' נס מוסדס דרפס' סחונה אסח' לבגאון מוהירי' לצי' אצי' דל'א'צני'ס' נלמ'צכירס' רלחי' סעווש' להחמיר כדעת סעיו' וסלעיד כחצתי' סליון לסחמיר' כלל' סקי' עיקב :

שאלה י צהדס כקליו העיס' סכצחתי' לקצלה דצטוה קיק ודמי'ס' א' סיס' חדס ימי' סעוונן וערפל' כהיס' א'יל' לרלוח' הלצנה צמירובס' ולקדס' וצ'אלתי' מל'זיה צ'צ' סעעמנו מל'יוס' רצ סנור העניס' על ס'צ'ור צצביל' זס סלא סיו יוכליון לקייס מל'יה קדוש צצנה צלומו חדס' אס' דצרי' יס' על פי' סיקמכו מסיס' וסוקסיס' ל'א'סוניס' :

תשובה אף סעעמנו נעלמה מלחי' ואלוי' יס' לו קצלה מרצו צצבר זס' וחס' קצלה נקבל' אצל' ד'יון יס' העוונה והזה' ל'א'ורס' יס' ל'יון זס' עוקר צצטיס' ד'ק'כס' דף כ'יס' ע'צ' נמחתי' ירדו גשמיס' מל'ימתי' מוחר' לפי'וח' עכצקיס' כעקס'ס' מעלו' עשל' למה' הדצ'ר' דומה' לעצד' סנא' לעווג' כוס' לרצו' וספך' לו קיוון' על פניו' ונפרס' סס' צצטיס' דהוי' כללו' ספק' לו רצו' קיוון' על פניו' של' ענד' ולמור' לוי' אי' א'מכר' צצמושך' עיכ' ומי'יע' כחצ' מהרי'ל' ובוחצ' גיכ' צצטי' סיי' ה'רליע' סעיו' ז' צהניס' דכשילול' מן' סקובס' נחצ' סעטיס' אל' יצעט' ויל' אלא' י'סכ' ככנצע' בעצד' סמוצ' כוס' לרצו' וספכו' על פניו' עיכ' ו'א'כ' גס' צצרון' סלמ'ינו' רל'וי' להיוס' ככנע' כיון' סנעלמה' מלחמי' צענין' סלא' היס' צצפסר' נקדס' בלצנה' סכוכ' סקצלה' סני' סכני' ולין' עוקס' לעל' דיון' לחוק' ולומר' דסלכי' בהס' ס'צב' צבוקס' וסחסי' צמלוס' לשמש' לפניו' צמלוס' זו וירדו' גשמיס' נרלס' סל'ינו' ספך' צצ'מוש'ינו' מעל'י'כ' צצרון' דיון' סלא' הי' יוכליון' לקדס' הלצנה' כלל' ולא' סחסי' עדין' ע'ל'יס' כללו' אף' דחילוק' זו כוס' נכד' סקצנה' מעיו' יס' לכאורה' קלח' רל'יס' למילוק' זס' מדקיי'ל' כדעת' רוב' ספוקסיס' דצ'לילה' כ'א'כוכס' ל'ריך' ל'א'כול' כיון' אף' אס' ירדו' גשמיס' ולי' א'מרינו' סגשמיס' אס' סקיון' קללס' סהקצ'יס' א'ינו' ספך' צצ'מוש'ינו' א'מתי' י'אכ'ל' צבוקי' לילה' דל'א'ורס' א'ס' הוי' כמלוס' הבס'ס' בעצ'רס' לעצות' נכד' רל'ון' וספך' הצור' י'ס' סיו' אלא' ודאי' כיון' דירדו' גשמיס' קידס' ססחסי' צמלוס' אין' זו סיון' קללס' כלל' מה' סל'יכ' אס' ככד' סחסי' צמלוס' וכמו' סחלקתי' אי' מ'זוס' א'ס' לא' סנבר' ד'ה' סקח' א'מרינו' צריס' חכני' סגשמיס' סיון' קללס' צנח' סעעט' ע'ל' ספ'ור' צ'לילס' כ'א'כוכס' סלא' ככס' עדין' צבוקס' גיכ' סיי' סיון' קללס' ז'ה' ד'ע'מ'וי' צ'ל'כול' צ'ס'ור' לילה' ר'א'צ'נה' אף' אס' ירדו' גשמיס' סיינו' מ'גורס' סכ'צו' עני'ס' ד'חג' העלוס' וצ'מ'צור' צ'טור' וצ'יי' סיי' ה'רליע' ובר' מן' דיון' ה'ר' נכד' סקצנה' לחלס' כן' דל'ר'צ'נה' י'חד' עונ' סעע'ה' מקלס' כעלוס' וז'א'כ' מל'ע'ש'ס' כלל' ו'א'כ' נ'רלס' ל'כ'א'וד' ד'ה'ר'ל'ס' זו לענין' העניס' יס' לו על' מה' ס'ס'מ'וך' צ'רס' כד' מעיון' סעיר' י'רל'ס' דכל' זס' הוס' צ'נין' קצו'ע' על' י'קוד' רעו'ע' ד'ערי' להדי'ס' א'מרינו' ריש' ד'ר'נו'ס' דף' ר'יו' וצ'צנח' דף' ק'צ'נ' וק'דו'צ'ן' דף' מ'י' א'מר' ר'כ' א'מתי' סכ'ס' לעצות' מל'יה וז'א'כ' העלס' עליו' סכ'צו' כללו' ע'ש'ה' ו'א'ס' כן' מה' סע'ש' יס' צזה' על' מל'ס' ק'ד'צו' בלצנה' חסמח' א'ונס' חן' ס'ח'יס' עכ'צו' ו'א'ין' ל'ד'וח' ולומר' על' כ'רס'יך' ס'א' ד'ר'ב' א'מתי' ל'א'ו' ד'סלכ'ח' ס'יו' ד'כיון' ד'ה'ר'ל'ס' נכד' סק'נו'ס' ד'ע'מ'תי' ד'ק'וכס' ו'ה'ס'כ'מח' ס'פוקסיס' ד'ע'צ'נ' סכ'נ'ר' ע'ס'ס' צ'פועל' ס'קובס' וז'א'כ' כ'וי' ל'יס' ס'יון' ק'לל'ס' חכל' סכ'ן' צ'מ'ס'צ'נה' צעלמ'ח' ז'ה' א'ינו' ד'ס'ח' מל'ס' ד'ס'אי' סע'מ'ע'ח' ס'פ'ס'ק' בל'ריך' להיוס' ככנע' ס'ח' י'ה'ר' ו'ח'י'ל' ו'ס' ס'פ'ך' ס'ל'ד'יס' כ'ל'כ'נו'ס' ד'ל'ס' כ'ס'כ'ס' אלל' ס'וצ'ר' ו'ז'יל' א'מר' מ'ח'י'ל' ה'ס' ד'ח'מר' כל' ס'פ'ס' ס'ל'יון' ו'מ'ק'ו'צ'ן' צ'ח'יל'ס' מ'ר'יעיון' ל'ס' צ'פ'וס' ס'יינו' ד'ו'ק'ש' ס'פ'ן' מ'ז'ידיון' ס'לא' ל'מ'ק'ו'צ' א'ל' א'ס' כ'ת'נ'ע'ל'ס' ה'ק'יו'ס' מ'ח'מ'ח' א'ונס' ל'א' י'א'ור'ס' ל'ס'ס' כל' א'ין' ע'כ'יל' ו'נ'רל'ס' ל'י' ס'עו'ע' ד'מ'ק'ור' על' מ'ח'י'ל' ס'יו' ד'ל'נו'ר' דיון' ז'ה' מ'ס'אי' ס'ובי'א' ד'ס'ט'וב' לע'ש'וס' מ'לו'ס' וז'א'כ' ע'ל'יס' עליו' סכ'צו' כ'אלו' ע'ש'ה' א'י'צ'נ'ח' ס'ל'ס' כ'ל'ס' ע'ל'חי' ס'נע'ל' ס'כ'נו'ס' ג'דול'ס' צ'ל'ס' ס'ה'ס' כ'חצ' ל'ח'יס'ך' ו'ז'יל' א'מר' ר'בי' י'וחנן' כל' ס'נה' ס'ל'יון' מ'וק'צ'ן' צ'ו' צ'ח'ל'ל'ס' מ'ר'יעיון' לו' צ'פ'וס' מ'יע' ד'ל'ל' מ'ע'ר'נ'ב' ס'פ'ן' ס'יר'ס' ו'ל'א'ו' ד'ל'ח'יק'ל'ס' ר'א'כ' ס'ס'כ'ס' צ'צנח' א'ל'ל' ד'א'ח'יל'יד' א'ונס' ע'כ'יל' ו'ס'וצ'נ' ד'ברי' ס'ל'כ'ות' ג'דול'ס' א'לו' צ'ע'ל'יס' ס'יון' ה'ק'פ'יס' ו'ה'עיו' ס'יון' ה'ק'פ'יס' ס'יק' ו'יו' ר'ג'ני'ס' צ'ס'ט'יר'ס' ד'צ'רי'ס' א'לו' ו'מה' ס'ד'ול'ס' ל'יס'צ' ד'צ'רי'ס' ס'ל'ס' י'ס'יו' כ'ק'ו'ת'יס' ז'ס' א'ח'ז'ס' ו'ב'ח'מ'ח' כל' מעיון' ס'י'צ' צ'ל'ב'ון' ס'סי'ס' ו'צ'ל'כ'ון' ס'ל'כ'ו'ס' ג'דול'ס' ו'מ'ח'י'ל' י'א'ס' ס'לי' א'פ'ס'ר' ל'ס'כ'ו'ח'ס' כלל' ל'פי' ד'רכו' א'ל'ל' כ'יל' ל'ס'ל'ק' צ'נו'ג'ס' א'מ'ר'י'ל'ס' כ'פי' מה' כ'ע'ל'ינו' כ'מ'ה' ס'ע'מ'יס' ל'ח'ל'ק' ג'שמי'ס' ו'עוק'ץ' צ'ן' א'ונ'ס'א' ד'ס'כ'י'ס' ד'ס'ל' ל'ל'ק'ו'ץ'

מס עסקנו תן המוריש דתנחנל כס סכירות דכל לטי' צסיו עלי למיהדר ורחים כיל מוס דלמרו צפי' סדר דף קיו טובר כמענד דמי לבעס דברי' ועלינו בעערב צסיון שמיא דלא מהני עיובי' דלכ פמה לכנו כי צויהת סלכ דתנעל העירוב ולריך סירוש לענד מסדג עביל כעיו' וחוספ מכיס דברי' העיו' אלו להלכה ובחמת כל דגרו' צזה לעיד נשחקצ ולא כלמכ כלמכ הוכסנו מוסק'ס ראשונים דנשכרו לזמן אין יכול לחזור ובהא מילתא לא דמי למערב רקמס שהמח' צמיס להדיא רביון שגב זכס ישראל בשכירות לו בקניה לעולם צוב אין יכול לסור צו ואין לריך לחזר ולקרות מהסורס וקיי'ל דברי' העיקל בעירוב וכיס' צחצונה מהרייס סלך' א' קיי'ל ספקס נס כן דסקנייה כוי קנייה לעולם ואיל' לחזר ולקרו' מהיורס רביון בהוקייס' צבדור אמרו עקרו' אכ' סמקוס מהסר ומכירס אין'ל ספקס אף אלל היורס ועיון צמיס סקס סליב דעיר דיוו כחלר ומנוי לעיון זס וצצמכות דיון זס ע'סלר הוס מעטס צורס סלא ילמד מעצמו וזו ודלי' לא שייך צלומות צזון הוס ולחס נחסי' האלך ובעקוס לך אלל' ומסוריס וצמיהס וכל' אסד ואסד מלחס וממכה להעמדל לשון אללס כדי להחלי' מנוטות וצמורס' אכשי' ציחו ודאי' דליון נחשפיר כלל ובר' תן כל דין מלחמי צציומות הדסן סיון עיד סכחצו ויל' וכן סענתי' מחמד מגדולי' סעצס אסד צא חד מנכוח' לנילושעט ורלס לשמת הלסיס סביה כס עוקס ולעצות כנוצי אלצע עיס' המרדכי ולא רלו המכפירס סהיו צציר להניס לעצות כן כדי סלא להולי' לנו על סלכצוני' כי ילמרו הכל צחצו' סעבה צהולא וסכס' וסללו עכיל א'כ' א'כ' צצרון דיון סכהנו'ן על פי' זקניס והוס עוקס' נקי' לרניס צכל שנה וסנה נחדס אייר סצאו סס עהרבה מקומי' לרפוח' סנוק צהרסלנו סמיון סיס' צמה ולא מהו צצבר סיון דססי' ענדי' צלון חממי' ואלן לשוני' מוסגס כדי סלא להי'ל לנו על סלכצוני' וכל'יס' ה'כס' כדברי' העיקל בעירוב אטי' ציטיר נכד רניס ועיון צברי' חדס ל'א'יס' סיי' חליו קעיי' י' צדן מנהני' איקור ומשע הוללח לעויע'ס' נס מוסדס דרפס' סחונה אסח' לבגאון מוהירי' לצי' אצי' דל'א'צני'ס' נלמ'צכירס' רלחי' סעווש' להחמיר כדעת סעיו' וסלעיד כחצתי' סליון לסחמיר' כלל' סקי' עיקב :

שאלה ח צהיח' ס'אלו' עושין לענין עירוב דהיינו לחי' תחלן' ו'מי' מכלן' עיי' קיד' עשור' וחצ'ל' למעשה' מ'ק'וב' קורס' ו'א'ס' נעש'ס' סקור'ה' לעעלה' ו'אליו' צ'ח' כיון' ד'ק' הקור'ס' נ'ק'ח'ך' ו'ד'ח'ק' מ'כ'ו'ח'ל' ז'ס' ל'כ'ו'ח'ל' א'ה'ר' ס'כ'נ'ג'י' כ'די' ל'ס'וק' ס'לא' י'ס'ל' ס'כ'ו'ח'ל' א'י' ו'ל'א'ין' צ'זה' א'ו' ל'א' ג'ס' א'ש'ס' ס'ע'כ'ס'ס' ל'יעול' ל'ס'ור'יס' צ'ע'יס' ו'ל'רי'כ'ס' לעצול' כ'יל'ד' ל'כ'ו'ח' ע'ל'מ'ס' :

תשובה הנה לענין לשי' מנוחר צמיס דעירובין דף ע"ו פלוגת' דל'בי' ונכ'א' דל'בי' סנור' דהוי' ל'סי' דל'מר' ל'מי' מ'ז'וס' מ'ח'ילה' ו'מ'ח'ילה' סעומד'ח' מל'יס' סיו' מ'ח'יס' ו'ד'ל'ח'ס'א' כ'פי' ס'סי' צ'מי' ו'ק'יי'ל' ס'ל'כ'ה' א'כ'ני' צ'יע'ל' ק'י'ס' כ'ל'מ'ר' ס'עו'ע' כ'מ'ס' פ'ע'מי'ס' צ'ע'יס' ו'כ'ן' ס'ס'כ'מ'ח' כל' ס'פ'וק'י' ו'צ'מ'צ'ור' צ'ס'ר'צ'ני'ס' ס'יו' ו'פ'יס' מ'ה'י' ס'נ'ח' ו'נ'צ'ור' ו'ס'יע' ס'יי' ס'סי' ס'ע'י'ף' י'י' א'ין' צ'ק'ו'ב' מ'צ'ור' כ'ס'כ'ל'יס' ס'ס' ס'כ'ח' ו'ז'יל' ס'ף' על' ג'ב' ד'ל'ס'יק'ל' ד'ר'ב' ל'מי' ס'עו'ע'ד' ו'ס'ל'יו' א'צל' ק'יד'ס' ס'עו'מ'ד' מ'ח'ילה' י'כ'א'ס' ל'ל'ס' ה'וי' ק'ור'ה' ד'ק'יי'ל' ק'ור'ס' מ'ז'וס' ס'י'כ'ר' ע'כ'יל' ל'יעול' ו'כ'י' כ'ר'ב' מ'ג'יד' צ'ע'י'ס' מ'ה'י' ס'נ'ח' כ'ס'ס' ה'ר'ש'צ'י'א' ו'ז'יל' י'ר'ל'ה' ל'י' ס'ס'ק'ו'ב' סעומד'ח' מל'יס' כ'ל'ח'ון' ס'ני'ח'ין' ק'ור'ה' מ'כ'ו'ח'ל' ל'כ'ו'ח'ל' ל'ס'וק' א'י'כ'ס' ק'ור'ה' ס'ק'ור'ס' מ'ש'וס' ס'י'כ'ר' ו'א'ין' כ'א'ן' ס'י'כ'ר' ע'כ'יל' ה'י'ה'ע' נ'ר'ל'ס' ל'כ'א'ור'ה' כ'ס'כ'ו'ס' ס'ח'ל'ת'יו' להדי'ס' ד'א'ין' ו'ל'א'ין' מ'ז'וס' ק'ור'ה' צ'זה' ס'נע'ש'ית' מ'ח'ילה' א'י'צ'ר'א' כ'ד' מעיון' ס'ס'יר' כ'ל'י' ד'ול'א'ין' צ'ו' כ'יון' ד'ס' א'ל' ס'ל'צ'ו' ע'ושין' ס'כ'ל' ל'מ'ע'לה' ו'ק'יד' מ'ח'י' מ'כ'א'ן' ו'ק'יד' מ'ח'י' מ'כ'א'ן' ה'וס' מ'ז'וס' ל'ורה' ס'פ'ת'ח' ו'כ'ע'נ'צ'ור' להדי'ס' צ'מי'ס' ס'יי' כ'סי' ק'ס'י' כ'די' כ'יו' כ'ה'ני'ס' ו'ב'ל'ור'ח' ס'ס'מ'ח' ס'ע'ע'ס' מ'ז'וס' מ'ח'ילה' ו'כ'מו' ס'ל'י'ס'א' להדי'ס' צ'ק'יון' ס'ק'י' צ'צ'יי' צ'כ'ס' ה'ר'ש'צ'י'א' ל'ור'ח' ס'פ'ת'ח' מ'ח'ילה' ג'מ'ור'ס' ס'יו' ע'כ'יל' ו'כיון' ד'מ'ז'וס' מ'ח'ילה' א'טי' עו'מד' מ'ח'ילה' מ'ס'ני' ו'א'ין' כ'א'ן' ס'ס'ס' כ'יון' ל'ל'ור'ח' ס'פ'ת'ח' ס'ע'ס'כ'ו'ן' ה'ן' ה'ל'ד' ס'ק'ול'י' ע'יון' כ'פי' ס'סי' צ'ס'כ'ו'ס' ד'צ'ד'ברי' ס'עיו' ס'יון' ד'ד'ל'אי' מ'כ'ס' ח'וק' ד'ס'ח'יק'ה' מ'כ'ו'ח'ל' ז'ס' ל'כ'ו'ח'ל' ז'ה' ס'יו' כ'ע'נ'ס' על' ס'ל'חי' ק'יד' מ'ח'י' ס'ע'י' ל'מ'ע'ש' כ'ל' ז'ס' כ'יל' מ'צ'ו'ב' ג'ס' ס'ל'כ'ה' ס'ע'כ'ס'ה' ל'יעול' ס'ל'פ'ר'כ'יס' צ'ע'יס' כ'יל'ד' י'ס'כ' ס'עו'ר'ס' כ'יל' ע'יק'ר' לע'ע'ש'י' כ'ע'ס'ק'י'ה' ס'נע'ל' כ'ק'ור'ח' ס'כ'כ'ף' צ'י'ד' ס'יי' ק'לי'ס' ל'יעול' ס'ע'י' כ'כ'י' צ'י'ד' א'ו' צ'כ'י'ו'ן' א'ף' ס'נ'ס'פ'ת'ח' מ'ח'ילה' ס'ק'י' מ'פי' ס'ק'י' ע'ל'יו' ס'יינו' ד'וק' ל'יעול' כ'ב'לי' א'ל'ל' צ'כ'כ'י' מ'ור'ס' ו'כ'ס' ס'כ'כ'י'ס' ע'ל'מו' ל'מ'ע'ש'ה' ל'א' ס'ח'יר' א'ל'ל' צ'י'ד' א'ו' צ'כ'י'ו'ן' ו'ל'ר'י'ח'א' ד'מ'ל'חי' כ'חצ' ד'ל'חי' מ'ח'י' א'פ'ס'ר' להחיר' ל'מ'ק'ו'צ' מ'ס'ק'י'ס' א'ל'ל' א'ין' ל'ס'ח'י'ך' ל'מ'ע'ש'ס' כ'י' א'ס' צ'י'ד' א'ו' צ'כ'י'ו'ן' כ'כ'יל' ס'קי' ע'יקב' :

שאלה ט אסד ססעמנה בערצ יוס כבוד העניס' סל'וס' רג'י' התעני' חס' כסו' ו'מ'ל'ה' ס'ול'י' מ'וס' צ'מי' ו'ה'ול'כ'ן' ל'א'ב'ול' צ'י'כ' על' י'וי' ס'נ'פ'ל'יס' ו'א'סי'כ' כ'ת'ר'פ'ס' ו'מ'ר' ל'צ'ר'י'ל'כו' א'י' ע'מ'ו'י'ב' ל'מ'י'ה'ב' ס'ני'ס' ל'ת'ע'י'ת'ו' א'ו' ל'א' :

תשובה סנס' ל'כ'א'ור'ס' דיון' ז'ה' ס'עו'י' ו'ע'וד' ל'פ'ינו' צ'ע'י'ס' ס'יי' ה'ק'פ'יס' ס'ע'י'ף' ס'י' מ'ח'מ'ע'נה' העני'ס' ח'ל'יס' ח'ל'יס' ח'ל'יס' ס'ל'וס' צ'ע'ר'ב' י'וס' כ'פ'ור' ל'ריך' ל'מ'י'ח'ב' ס'מ'ני'ס' להעני'חו' כ'יון' ה'מ'צ'ע'י' העני'ס' ס'ל'וס' צ'ע'ר'ב' כ'וי' ד'ע'מ'ע' מ'ק'ס'יו'ת' לס'ו'ר' ד'ל'ס'יו' ס'ס'פ'ת'ח' צ'יו'ס' כ'י'מ'ור' א'סי'ה' ל'ריך' ל'מ'י'ח'ב' העני'ס' א'ס'ר' להעני'חו' ו'כ'ן' ס'פ'ק' ס'ס'פ'ת'ח' צ'מ'יון' ס'יי' ל'י'ג' ו'י'ן' ס'ק'ב'ו'ח' מ'ח'י'ל' ס'ק'י' ר'ע'יס' ס'ק'י' ג'י' א'כ'ן' ה'ר'כ'ה' ס'ג'דול'ס' ס'ס' צ'ה'כ'י'ר' ס'עו'ר' כ'חצ' צ'כ'ס' ס'ס'כ'ני' ג'צ'ור'יס' ל'ס'י'ך' ד'ת'ע'ני'ת'ס' ל'צ'ור' צ'ל'מ'ח'ת'ו' כ'ו'נ'ה' ל'כ'א'ף' ו'ל'כ'א'ן' ו'ה'ר'צ'י' ג'ס' כ'ו'ת'יס' ד'ס'ס'ק' נ'ס'פ'ות' ל'ס'ק'ל' ס'יו'ע'יון' ג'ס' ס'ס'יו' כ'ס' ס'יי' ר'ע'יס' ס'ק'י' ג'י' ס'ק' כ'ן' ל'מע'ש'כ' ו'ס'ר'יו' על' ס'ה'ר'ה' ו'ק'יי'ס' ו'ל'פי' ס'ק'ב'ר'ל' כ'נ'ל'ס' ד'ל'מ'י' י'וס' ל'א' :

שאינו חנו מצדין לטעול בחלירי' שאחורי הכתים משום דכזמן כיון טחמן מוקפין לדידה :

והנה נחלירי' שלנו בכפרים נודע דהוי מוקף לדידה דבונה מחילת הבית ואח"כ מוקף החצר וגם בכל שנה או בכל שני שנים חוזר ומתקן בגדר ואם רק מתקן בגדר במשך עשרה אמו' אחר שכבר בניין עומד טוב הוי מוקף לדידה כמבואר בש"ס נתיביון ובש"ע כס"ה ש"ח :

וכל היבא דהוי מוקף לדידה כיון שגם בגדר נחשב דירה ומודין מאלו האלפים אמה ס"ה דמזרף כל הכפר והעיר להדי' אף שמציה לבית הוי יותר משבעים אמה ושייכים כיון דגם בגדר נחשב דירה אף כל זה אם מוקף הכיס סביב בגדר אבל אם רק הוי גדר סמוך להדרך מביא אחד לחכירו ואחורי הכתים הינם נגדריס כלל כדלוי לא חשיב כמחיל' גדר דמגלעדי זמח דהודיעים מבעלים הדירה כמבואר בש"ס ובס"ה ש"ח כס"ט בלא"ה לא הוי דירה כיון דחיני גדר סביב רק מחיל' אחת אמה דירה ישבב כמבואר בש"ס ובס"ה ש"ח כס"ט כס"ט ו' דכית דירה לא הוי רק שני מחילוי' וחקר' אלו שלש מחילוי' בלא חקרה . אבל מחילת אחת בודלוי לא הוי דירה ואם כן בשלל הוי רק גדר אחת בסמוך לדרך שיהי' גדר שלא יכנסו בו הבתים' לשדו' בודלוי אין זה דירה אף עדיין הוי מקום לומר כיון שיש גדר מביח לבית הוי כמו שלש מחילוי' בגדר ושני כתיס מזה ומזה הוי כמו שלש מחילוי' ושלש מחילוי' מהני בלא חקרה אף שגדר ארוך הרבה ורוחב הכית אינו רחב כ"כ זה לא יפסיד וכל שדחב ד' וארוך כרעה ג"כ הוי מחיל' :

אך עכ"ז אם בודלוי לא הוי מחיל' דלא הוי מוקף לדידה רק לשמור מזהמות וכל שנעש' לשמיר' בודלוי לא מהני יעו"ש כס"ה ש"ח ס"ק ח' ובטור :

אבל היבא שיש גדר מוקף בכל האדריס כאלו כחב שיש גדר אחד אלל הדרך וגדר מזה באחורי הכית זה מהני דהוי מוקף לדידה כל כהין זרוע בין המחילוי' כאלו כחב כבודו :

אך אם הוא זרוע בין המחילוי' יש לו מקום עיון כיון דזרעיס מבעלים המחילוי' שלא יהי' מוקף לדידה כדלויחא נתיביון בד' כ"ג ע"ב ובש"ע כס"ה ש"ח א"ס כן לענין תחומין לא מהני :

והנה שם לענין מוקף לדידה שאסור לטעול ביותר מבי' סאתים כל שלא הוקף לדידה סדין כך היבא דרובא זרוע אף שאין בו יותר מבי' סאתים אסור כל שהחצר גופו יותר מבי' סאתים כיון דרובא זרוע הוי לי' כאלו בולו זרוע וכולו הוי יותר מבי' סאתים אבל היבא שמיטעו זרוע אם הזרוע הוא יותר מבי' סאתים אז מקום הזרוע גאבד כיון דהזרעיס מבעלים הדיר' והוי יותר מבי' סאתים שלא הוקף לדידה אף השאר מהחצר אסור דהוי פרוץ במילואו למקום האסור אבל אם הזרוע גופא לא הוי יותר מבי' סאתים בולו מזהר אף מקום הזרוע כן הוא שם לענין טעול :

אבל כהן לענין תחומין היבא דהוי רובו זרוע גם כהן בעל שם דירה והוי גהלו בולו זרוע :

אבל היבא דהוי רק מישוט זרוע יש לספק לענין תחומין בין היבא דהוי יותר מביח סאתים בין היבא דלא הוי יותר מבי' סאתים דהיבא דהוי זרוע יותר מבי' סאתים דאסור לענין טעול אף דהוי מישוט החצר משום דהוי נפרץ במילואו למקום האסור לו :

וזה הוא לענין טעול אבל לענין תחומין אינו מפסיד משום דנפרץ במילואו למקום האסור לו שאף שנסרץ במילואו ואסור לטעול מכל מקום הוי בית דירה לענין תחומין כמבואר בש"ס הג"ה ובש"ע כס"ה ש"ח כס"ט ו' דכית דירה הוי שני מחילוי' וחקרה או שלש מחילוי' בלא חקרה

אבל כזכ"פ גרידא אף שלא נעש' לשם זרע הפתח בודלוי מהני לפענ"ד דלא גרע מלחי דמהני בעומד מחליו :

והנה כהיומי כהין מולחי טעולתו כיוצא בזה אם מותר להוליא על האכסדרה שלפני הכתים והאכסדרות סמוך בקורות מהלך ועמודים לפני האכסדרה אף בלד שלפני הכתים ליבא עמודים דכס"ג בודלוי לא מהני דלא אמריין פי הקר' יורד וסוחס במפלג יעו"ש כס"ה ש"ח כס"ט כס"ט ו' . אף היבא דיעמדו סמוך לכותל ג"כ קיה גר' להחיר לבחורה מטעם זכ"פ אף כפי אשר בארנו לעיל לא מהני בזה ג"כ דהקורה העליון אינו מטרף לזכ"פ לענין הקנה שלמעלה :

אך כהני כמ"א כס"ג ג' כחב וז"ל ומכיר'ל כס"ה קט"ז כחב דעוב להחמיר כמ"ס ר"ח דאש"ג שיש לה שלש' מחילוי' לעשו' לחייס ע"י סיד כרוח רביעיס ויחי' זכ"ס ס"ל . וא"כ אם יש לגליטה עמודים יעשה מן הלד סמוך לבית נמי קנה אחד מזה וקנה אחד מזה ויחי' זכ"פ בכל כס"ה לדדים ועי' ס' סס"ב ס"ו ואם כתיס דכיס עומדים זה אחר זה די כתיקון זה כשני כתיס שטומדים בקנה וערכו יחד יעו"ש :

ולפי הג"ל לא מהני כזה דחקרה למעלה אינה נחשבת לזכ"פ או כדעת הגאון הג"ל שאינו עשוי לכך או כשיטתו לפי שטעמי' לחקרה כל הכית וכו' כמו כוחלי סמניו שאינם עולים לזכ"פ כג"ל בארובה ולריך עיון לשיטה סמני אגריס מכך דאכסדרה ומסוכה כס"ה חר"ל וז"ע :

סימן לו

כ"ה יוס י"ב חסון חר"ל לס"ק קאליש .

אל כבוד ידידי המופלג החסיד הסאה"ג מהר' נחום וויינגשיל בויס נ"י .

יקרת מכתבו בא חלי כחג הסוכו' אשר אז לא יבולחי להשיבו ואחר כחג ה' דרכי נחולה לנחאשא . ועמה עיינתי במכתבו היקר והני להשיבו .

על שאלתו בכפר אשר מביח לבית אחר נמלא יותר מן שבעים אמה ושייכים שתי אפשר לחשבה לעיר אחת כמבואר בס"ה ש"ח וז"ל אי אפשר להשוב האלפים אמה רק כל אחד ממקום שדר רק נספק מהמה שמשך גדר מביח לבית בכל הכפר ושהל ע"ז אח פי הרב הג' מלובלין והשיב שגדר אינו מוטיל מאומה אף כבוד חורחו נספק דאפשר שיש הילוק בזה אם נמשך הגדר מביח לבית בכפר רק לזד הדרך אז לא מהני בגדר אבל אם יש ב' גדרים היינו גדר אחד לזד הדרך וגדר מזה מאחורי הכית לזד השדות ונחון הגדרים אין זרעיס אז יוכל להיות דמהני בגדר שיחשב לעיר אחת אף מחשבת הרב הג' מלובלין ה' גראה לו דגם בזה לא מהני ע"כ שאלו :

תשובה הנה בודלוי דכרוי נכונים דהנה איבא נתיביון כד' כ"ו עיר הדסה מודדין לה מיישיבתה ישיבה מחומתה אחת חדשה ואיזה ישיבה חדשה שהוקפה ולכסוף ישיבה ישנה ולכסוף הוקפה רכל שיטתה ולכסוף הוקפה הוי מוקף לדידה ואף החומה נחשבת ככית זכ"פ : **וכן** פסק הרמב"ם נפרק כ"ח מהלכו' שנת וכן הוא בש"ע בסוף ס' ש"ח דנישבה ואח"כ הוקפה מודדין לה מיישיבתה דגם החומה נחשבת לבית דירה :

והנה זה דוקא אינו בחומה רק בכל גדר הדיון כן דבנה בית ואח"כ עשה גדר הוי מוקף לדידה כמו שכתבאר בס"ה ש"ח ובס"ה ש"ע ויעו"ש כס"ה ש"ט כמ"א דמה

שאלות

צפנת פענח

ותשובות

קמ"ו ע"א ומוס' שס ד' ק"ב ע"ב
 ומוס' זכמים ד' כ"ה ע"ב, ד"ה שמים
 ופי' הוס' עירובין ד' ע"ד ע"א, ואף
 דמבואר בהך דעירובין ד' ט"ו ע"ב ד'
 ט"ו דגם פירוש הוא כפחה ופי' בתוספתא
 פ"ב דגם בתל בזמן שלד אחד נמוך הוא
 כפחה ואף דהא אינו עשוי כד"ה אדם
 כמבואר ד' ט"ו, מ"מ היכל דעשוי לר"א →
 ודאי לא מהני בלא מעשה המצטל, וכמו
 בכמה מקומות בזה לגבי כלאים וטומאה
 ועיין בסנהדרין ק"ב ע"א גבי הודמו
 מאיליהן ומוס' ד' מ"ג ע"ב גבי לביב
 דאמר גס דמעיקרא לפני קיימא וזכמים
 ד' ג"ב ט"ב וכו' בזה וביין שזה עשוי
 מן הגד מוכח דלא נפיתחא עבד וכו'
 דהך ו' ע"ש ואכמ"ל בזה, וח"ו לסמוך
 על קילא דס' ריבוא אף שהתוס' ורש"י
 בכ"מ כתבו זה ע"י בתשובות ד' ו' ע"א
 דשס התוס' כתבו רק ט"ו אמה ע"ב,
 ואף לשיטת התוספות ורש"י זה רק גבי
 הולאה כרה"ר עלמה אבל מרה"י לרה"ר
 או מרה"ר לרה"י לא מהני לכו"ע בזה
 כפ"מ בין ע"ש האב וכן דבר דהוי
 הלמ"מ דזה בכלל זה או כ"ל להחוס'
 ויש'י דלא נגמר רק כה"ג, וכן במה
 דס"ל לר"ל בירושלמי פ"ח דעירובין דאין
 דה"ר רק אם היא מפולג מסוף העולם
 ע"ג וכן הך דעירובין כ"ב ע"ב גבי
 שאין כדגלי מדבר ויש בזה אריכות
 גדול וגם זה היא שטת דמוי' וח"ו
 לסמוך על זה, ומה שכתב אש י"ל נפ"מ
 בין פכו"ס לישראל ע"י בירושלמי עירובין
 פ"ה גבי עיר חדשה, דרק ל' דורות
 ישראלים ושם פ"ק גבי שיירה וכו'
 הרמב"ם ו"ל דרק ישראל, אך שם משוכ
 דירה, וע"י בירושלמי מגילה פ"ק גבי
 עיר חומה שנטעיה של פכו"ס בטלה
 שם מוקף חומה, וע"י בחוס' כחובות
 ת"ה וע"י ערכין ל"ג דרק אם הקיפו
 עכו"ס קודם ישראל והטעם דעיר
 דיבנה ואח"כ הוקפה הוי החומה מן
 העיר שלא חל גדר מוקף חומה כלל
 ע"י עירובין כ"ו ע"א ובירושלמי שם
 יאבמ"ל, וע"י בחוס' יומא י"א, אך לבאן
 ל"ש זה וח"ו להקל בזה ואקלר.

יוסף ראויין

סימו קמט

לה' יהודה ארי' בטשענסטחוב.
 סבלתי מכתבו מ"ש בחוס' מנחות
 דף ט' ע"א ד"ה ומדכחמה

קבלתי מכי, [השאלה בזה שכתב
 האו"ה הובא בט"ו סי' מ"ו
 דלנקיבת טחול אינו מועיל סתימת חלב
 ובט"ו סי' מ"ג ס"ק ב' מטריף בקרוס
 העמול וכס"ך בנקה"כ מכשיר וכו' וכו'
 עלמו מסי' מ"ו ס"ק ג'. והפמ"ג חוסר
 בט"ו, וא"כ איך דעמו הגדולה אי להכשיר
 כיון דאדיק טפי כסברה המ"י ומרה"י
 הלוי הובא בפמ"ג סי' מ"ג, או לטרופ.]
 והנה שודאי לא מהני הקרוס להטריף
 לדינר זהב כי טמא אף אם מהדק לא
 מהני וכן מוכח מן בה"ג ו"ל דהנה אף
 דפסק שם דחלב חי' אינו סוחס מחמת
 דלא מהדק, מ"מ כהב בה' חלב בלבי
 בדקין סוחס אף חלב שבכמהמה היא
 טמא ואסור ע"כ והטעם משום דזה
 שפיר מהדק וסוחס [והוי תרתי לטיבותא
 אדוק היטב וחלב טהור אבל של בהמה
 כיון דהוא טמא אף דאדוק טריפה כט"ו]
 ולכך מבואר בחולין דף ל"ג דבשי גדידה
 ר"ל דטפי מוהדק משאר חלב, ואף
 דמלשון רש"י חולין ד' מ"ט ע"ב [ד"ה
 קרוס ובד"ה אף כל] לא מוכח כן יש
 בזה להאריך אבל של בהמה לא מהני
 מחמת דהיא אסור לא מלטריף להבשר
 להתירו והרבה יש להאריך בזה בכ"מ
 דקט לשון מוגין דף מ"ח ע"ב וד' מ"ג
 וד' מ"ה ע"ב וגרסה התוס' דף מ"ב
 חה חליא אם טריפה מחמת עלמה או
 מחמת סבה אחרת מרש"י חוטי' ד' ל'
 ע"א גבי דקן שלא ישג הרעי ותוס'
 ד' ל' ע"י גבי בה"כ ע"כ בזה, וכן
 משמע מרש"י חולין ד' כ"ה ע"ג, וכן
 הרמב"ם בזה שחיטה פ"ו הלכה י"ט
 כתב מפולג, ופחות מדינר זהב הוי
 מפולג ויש לומר דשם דבר לא מלטריף
 לדינר זהב ולא כמו גדי טור בחולין ד'
 ע"ו ע"ב דמשלים או מלטריף ע"כ, וכן
 לא מהני כלל גם לזירוף ולהשלמה לכן
 מה לנו הקרוס ולא שייך כלל לדבר של
 טחול ורק חייבין עליו כמבואר חולין ד'
 ל"ג ואכמ"ל.

יוסף ראויין

סימו קמח

טושש"ק י"ב שבט דוינסק.
 לכבוד הרב וכו'
 ← ע"ד שאלתו בדבר תיקון העירובין
 דעיר לאזו אם לסמוך על חוטי'
 הטעמלעגראף, שודאי דלא מהני וכבר
 האריכו בזה ועיקר גדר פתח הוא רק
 העשוי להגנים ולהוליא כמבואר שבת דף

י. צוה"פ גבוה למעלה מעשרים אמה כשר (כו).

יא. צריך שיהא כרוחב הפתח חלל ארבעה כפחים (כז).

7 יכ. צוה"פ העומר מאליו כשר (כה). ואפילו לא סמכו עליו מע"ש (כס).

לבוד ויש לעיין לפי"ז כשהעמיד ב קנים סמוכים זה לזה תוך ג' והניח הקנה העליון כנגד הארר שבין הקנים אם מהני, ומסבירא נראה הלא מהני. וצ"ע. עכ"פ נראה מדבריו בדין הבי"ש הנ"ל דכל שלא נשאר חלל י" בין קנה תחתון לבין קנה עליון והקנה התחתון במלא כל רחב הפתח וגם עבדו כעובי הקנה העליון שפסול מדין צוה"פ. וצ"ע למעשה.

(כו) גמרא עירובין דף יא ע"א (היינו שהקנה העליון מונח למעלה מעשרים). ופשוט בפוסקים. וכ"כ בבה"ל סי' שסב סעיף כו. והטעם דצוה"פ משום מחיצה ולא משום היכר. וחמיה לוי למה לא הזכיר בשו"ע הלכה זו. ובתו"ש הרגיש בזה עי"ש.

(כז) המ"מ פט"ו הלכה ב' כתב דהרמב"ם ט"ל דלא בעינן רחב ד', ולכן לא הזכירו כאן ולא בהלכות מוה"ל. ובתור"ש סימן שסב ס"ק בה כתב הכיין שבשריע בה' מו"ה פסק דבעינן רחב ד' (עיי' להלן בדין כיפה). כ"ש כאן שיש להחמיר. ועיי' בפמ"ג סי' שסג ס"ק יט שכתב דאפילו לדעת הפוסקים דפרצה פתוח מ"י אינה צריכה תיקון. משכחת לה בפרצה רחבה ועשה כמה צוה"פ שכל אחת פתוח מ"י סמוכים זה לזה ועיי' בשע"ת סי' שסג סק"ט שכתב בשם אהל יעקב דאין דרך לעשות צוה"פ סמוכים זה לזה. ונראה שאם היה צוה"פ כדנינו והעמיד קנה באמצע ומיעטו מרחב ד' רחליה בשאלה שהוכא לעיל (הערה כה) בענין מיעט חללו מגובה עשרה. עי"ש.

7 יכ. (כח) האחרונים האריכו בזה בענין צירוף עמירי הטלפון לצוה"פ. ודעת רוב הפוסקים דצוה"פ משום מחיצה ועומד מאליו כשר. עיי' תורח חסד אר"ח סי' י"ו. ומצדד לומר שצוה"פ הנועשה למטרה אחרת גרע מעשיית מאליו. עיי"ש עו"ת מהר"ש ח"ב סי' סט. ישועות מלכו סימן כ', ולענ"ד היה נראה שלא נחלקו אלא בשכל צוה"פ נעשה מאליו. והיינו גם הקנים שבצדדים וגם קנה העליון. ובדומה דעמודי הטי"ג שדנו האחרונים. היינו כשרוצים לצרף העמודים בקנים וההוט קנה עליון. אבל כשעדיין חסר חיקון כגון שחסר קנה בצד שני. או שחסר קנה עליון ותיקנו לשם צוה"פ. לכו"ע מתעיל. ומיחשב בזה מה שנוקטו האחרונים לדעת הפוסלים צוה"פ מאליו מרחב המג"א סימן שמו סק"ג. שהרי בדין המג"א הוא מוסיף קנים בצדדים תחת התקרה לשם צוה"פ. ועכ"פ למעשה נהגו להקל גם כשכל צוה"פ עומד מאליו ולא נעשה בו שום חיקון לשם צוה"פ (עיי' להלן הערה צה בענין הקנים שהחת חוסי הטי"ג). ועיי' בשע"ת בשם תו"ש דבנשתהיר מהבית צריך שיהא בו טפת. וכ"כ באשל אברהם. ודעה חב האחרונים אינו כן. ובענין היכר בצוה"פ ג"כ האריכו האחרונים ודעה רוב אחרונים דלא בעינן. (כט) עיי' בה"ל סי' שסג סעיף יא בשם הפמ"ג שמתמק בצוה"פ העומד מאליו שבשבת שפכרה לא רצו לטלטל על ידו אי מהני (עיי' בפרק כב). ובהנהגה מהר"ש"ם סוף סי' שסב מסיק להקל. ועיי' במג"א סי' שסג ס"ק כח בדין כותל הבולט שדנו משום קנה לצוה"פ דלא גרע מלחי. ובמ"ב סי' קיג העתיקו והוסיף שיש לסמוך עליו מע"ש. ואפשר שהמ"ב ט"ל דמשום דהו' הדין לחיי בעינן סמכו. ודוחק. ועיי' בפת"י סי' שסג ס"ק כ"ב וגם בחו"א סימן קיא סק"ה ד"ה מן האמור נבי עמר' ט"ג משמע דבעינן סמיכות דעת קצח עכ"פ (אבל בסימן ע ס"ק כה וכן בסימן עז סק"א כתב שא"צ סמיכה בצוה"פ. ואפשר שמחלק בין עמד מאליו לבין נעשה למטרה אחרת). ובט"ז ס"ק י"ט כתב בענין חיפופין היוצאים מהכותל שיש לסמוך מע"ש. וכתבמ"ש שם כתב לחלק דהיכא דאיכא צוה"פ גמור לא בעינן סמיכה. אבל בשערין לדין צירוף בעינן סמיכה. וכעין זה מחלק כשר"ח קרן לדור א"ח סימן ק"ה בכופו. עיי"ש. ובספר משכיל אל דוד

אינו חל"י בפחת אלא שלא יהא פרצה. ולא איכפת לן כמה עומדו כאמצע כמקצת. וכן דעת החסד לאברהם מהדור"ט סי' כ"ז. עיי"ש. וכשר"ח חשורה ש"י ת"א סי' שכו האריך לדחות דבריו הבי"ש ודעתו שכל סמיכה בצוה"פ פוסלת. עיי"ש וכן בדבריו בח"ב סימן עז. ועיי' שו"ת דברי יואל סימן אא אות יד. ובחזו"א סימן ע"ט ס"ק י"ט כתב שאלו לורן מחיצה. כגון מהצלת פוחה מעשרה. או מחיצה חלודה. אע"פ שלא נשאר חלל י"ט. אם המחצלת אינה עומדת תחת הקנה העליון. אלא בפנים קצח או בחוץ קצח אינו מבטל דין צוה"פ. ואפילו במקום שיש דין מחיצה. כגון פס גבוה י' ורחב ד' או ה' אמות והעמידו סמוך לקנה צוה"פ מבפנים לרוחב הכבוי. אין כאן סילוק קנה צוה"פ כיון שהחת הקנה יש חלל מקנה לקנה ואין הפס נחשכ כמחיצה כיון שיש פרצה ברוחב המכוי ופרץ מרובה על העומד. ומצדד לומר שא"צ כלל אייר בכל רוחב צוה"פ. אלא כל שיש חלל ד"ט (בגובה עשרה) תחת הקנה העליון פנוי מקנה לקנה אף בלפני הצוה"פ סתום פנוי הוא צוה"פ. ואין חילוק בין העמיד המחצלת או הפס מבפנים לצוה"פ או בחוץ. אלא שמצדד לומר שבחוץ כשר בלאו הני טעמי שא"צ אייר לפני צוה"פ מבחוץ. וכל שיש לצוה"פ אייר לצד פנים כשר. ואפילו לצד פנים א"צ אייר אלא ד"ט הסמוכים לצוה"פ. ואפשר שבג"ט ארר חסיד צוה"פ. וכל זה כשהעמיד המחצלת או הפס שלא תחת הקנה העליון אבל אם העמיד מחצלת תחת הקנה העליון ועוביה כעובי הקנה ולא נשתהיר י"ט חלל מהמחצלת עד הקנה העליון. אם המחצלת בכל רוחב הפתח ואינה גבוהה י"ט. סוכר החו"א דבטל צוה"פ. אבל אם נשתהיר י"ט חלל מן המחצלת עד הקנה העליון או שגבהה י"ט. או שאינה פ"פ כל הרוחב אלא שנתהיר ד"ט בגובה י"ט. או שאין עובי המחצלת כעובי הקנה העליון אלא דקה ממנו או שלא ביטל המחצלת לשם בכל הני גווני נראה דכשר. עיי' בתוך דברי החו"א. ונראה שאפילו מיעט גובה החלל בדבר שהא פתוח מג' טפחים אע"ג דבעלמא אמרנן דבארעא סמיכתא דמי כל שלא נשאר חלל בגובה עשרה אין שם צוה"פ עליו. וכ"ש לסברת חידושי הר"ן בפי הורק דהא דבארעא סמיכתא היינו שכלאו הקרקע עולה עד לגובה הנכשושית. ומ"מ צורות טענים וכתבא בהם שאינם מעכבים ההלוך נראה פשוט שאינו כמעט צוה"פ. ובקובץ בית תלמוד להוראה כתב הגר"י ראטה שליט"א שאף לדעת המהר"ל וברי"ש שמכשירין. היינו דוקא בקורה שמקצתה גם למעלה מעשרה. אבל כשיש חל על הקרקע בכל רוחב צוה"פ וממעט חללה. לכר"ע פסול. עיי"ש. ונראה פשוט שלא ראו הפוסקים דלעיל אלא כשממעט בחלל י"ט ההתחונים. אבל אם הוסיף קורה פפילה למטה מן הקורה הכערה והיא למעלה מ"ט תחתונים. אע"פ שמפסיק בין קנה עליון לבין חלל הפתח. לכר"ע כשר. ואפשר שאפילו הקנה המפסיק רחב יותר מהקנה העליון. ולעולה נבאר פרטי הדינים שכתב החו"א שם. העמיד מחצלת וכו' נראה דבטיל ליה צוה"פ כיון שאין כאן חלל י" טפחים. אבל אם נשתהיר י"ט חלל מן המחצלת עד הקנה. דהיינו שגובה המחצלת ט" טפחים מן הקרקע וגובה קנה העליון י"ט טפחים כשר. דכיון שנשאר אייר למעלה מן המחצלת הרי יש חלל י' לצורת הפתח אע"פ שהחלל מחילל בגובה ט' טפחים מן הקרקע. וכן אם המחצלת בעצמה גבהה י' וממלאה כל רוחב הפתח. שוב המחצלת כמחיצה ואין צריכין לצוה"פ. וכן אם המחצלת אינה על פני כל רוחב הפתח אלא ששתייר חלל י' ברוחב ד' ממ"ז כשר. שאם המחצלת גבהה י' נדונית כמזוזה ואם אינה גבוהה י' אינה מפסדת מצורת הפתח. ואינה מפסקת בין הקנים. ומ"ש שם או שאין עוביה כעובי הקנה. הוא עפ"י דבריו שם כשי"ק הני"ל שאם פסח לפנים מצוה"פ בדבר שאין לו דין מחיצה כשרה. אע"פ שלא נשאר אייר מצוה"פ ולפנים כשר. שכל שאינו מחיצה הרי הוא כמי שאינו לענין זה ומצדדים האויר שבלפנים מדבר החוצץ לצורת הפתח. עיי"ש. והיה כאן ממ"ז אם המחצלת גבוהה י' וממלאה כל רוחב הפתח הרי היא כמחיצה ואין צריכין לדין צוה"פ. ואם אינה גבוהה י' שוב אין לה דין מחיצה ונשאר דין צוה"פ על חלק העובי שאין מהצלת התחתון. ולפי דבריו דלעיל גם אם המחצלת חלודה ג' טפחים מן הקרקע שפסולה מדין מחיצה. אע"פ שגבוהה י' אם אינה כעובי הקנה העליון נשאר עליו דין צוה"פ (ומ"ש שם עיר היה דהב הפתח ט"ו וכר לא ידעתי לפתש דבריו. ולכאורה משמע מדבריו שלגבי עובי הקנה שבצדדים אמרנן

א"כ יש נשטה המיטור רחב ד"ע אבל אם בחוץ ד"ע חוזר ומשפט ליה לן נב.

שחחיתין מדרון ומחלקט עשרה מחוץ ארבע דחשיב כמהילה זקופה ולא נשטה מ"מ אין המדרון מפסיד את הגיפופין כיון שאין חויר ג"ע חחיתין לא מקרי מחילה תלוי וכגיפופין חשיבי כמחילה ברוח רביעית והפרזן חשיב כפתח ומומד חוץ הפרזן.

ב) מה שגורח מפצרה הכלכה הוא באין ראשי הכתלים → נחשנין למוזוח להכשר ז"י"ה אלא בעיני שחכה המזוח סוחמת מקלת הפתח, וכמשי"כ המ"א סי' שס"ג ס"ק כ"ה, להוביח מהא דאין קורב של מניו עושה ז"י"ה [ומה שגורח מדברי הרא"ש כי מוזוח סי' י"ד, והטור יו"ד סי' רפ"ג, דראשי הכתלים חשיבי ממוזוח כתוב בהז"ח מנחות סי' מ"ג], וכן קנה עליון לריק להיות בולט למטה מכל שטח התקרה אבל תקרה עלמה אינה נחשבת לקנה כליון בז"י"ה, וכמשי"כ המ"א סי' תר"ל סק"ב מהיר"ו.

ג) ונראה דכי כינוי דפס ולחי מחירין את ההרין שאינו עמוק י"ע הי"ג צמנו שפתחו יותר מעשר והוחר בז"י"ה אין ההרין שבחלמט המכוני מספיד את הפלימין של ז"י"ה, ואם ההרין עמוק י"ע תלוי במחוקה ולדעת חו' והראש"ד בעל לי ז"י"ה ואם אין המכוני נמופע להרין צמחך עשר אמות הרי המכוני יוחר בגידודי ההרין אבל אם משופט י' אמות ומשהו גם המכוני אסור.

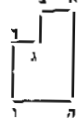
ואמנם אם הז"י"ה זורחה שלמה שבמוזוח סוחמת מקלת הפתח וכן קנה העליון סוחמת מקלת חויר הפתח, חשיב ז"י"ה חשי"ג ללא נשטה לשם ז"י"ה, וכמשי"כ הגר"ח סי' תר"ל ס"ב, להוביח מהא דאמרו עירובין י"א א' בפתחי שומאי, ומשמע דחייבי צבחר הכותל [ועוד לישני צלא עשאו לפזימין] והלא הכותל לא נשטה לשם פזימין ולמה לי למיירי דליח ליה שקפי או דליח לי תקרה, ואפי' איח לי שקפי ותקרה אין כאן ז"י"ה כיון דלא נשטה לשם פזימין, אלא ודאי אי"ל שינשט לשם פזימין [וכדאמר ע"ז א' במחילות כ"ט ע"ס כ"ו].

ואם ההרין אין לו גידודין המחלקטין עשרה מחוץ ארבע אף שאמנם ההרין מגיב לעומק י"ע שפיר יותר צפס ולחי, וכן אין נפסל בז"י"ה בשביל ההרין.

והא דאמר מנחות ל"ג ב' דפזימי דעשו לחיזוק תקרה לא חשיבי פזימין, היינו דלא ניהא לי' כלל בצחימת הכולל אלא העמודים משחמשים לחיזוק תקרה, אבל זה שניהל לי' בצחימתו, ממילא הפרזן שס פתח עלי' ומקלת הסחוס שנלדי הפתח נחשבין לפזימי הפתח, ונראה לפ"י דאם האכסדרה פתוחה לרה"י או לכרמליה, והוא רוצה בז"י"ה כדי שיוכל להוציא בשבת מביח לאכסדרה, הרי עכשו משמשין הפזימין לפזימי הפתח, חייב ממוזח, ולא מצטו כשהשט כליהן צשטח עשיתן דודאי חשיב פתח, אלא אפי' האכסדרה היתה פתוחה לחצר צשטח עשיתן, ועכשו נפרטו מחילות החצר, וניהא לי' עכשו בז"י"ה צשביל שיוכל להוציא מביח לאכסדרה בשבת, וני' חזרי הפזימין להיות פזימי פתח ונחתייב במזבח.

ד) חריץ עמוק י"ע וכתלוי משפטין וכן מחלקטין עשרה מחוץ ארבע הרי הוא רכ"י עד סוף גובה הכתלים, היה ככותל צראשו ממעט שופעו ואינו מחלקט י' מחוץ ד' הרי במקום הזה צשטח מישור, ואם הוא ע"פ כל רוחב ההרין או שיש צשטח כנידון כמישור עשר אמות ומשהו רואים את מן המישור ולמטה הכותל גבוה י"ע ההרין כרה"י, ואסור להוליה מן ההרין לכותל כנידון כמישור דהוי כמוז"ח מרכ"י לכרמליה, ואם אין הכותל גבוה י"ע עד המישור כל ההרין נשטה כרמליה, היה הכותל למעלה מן המישור חוזר וזוקף והוחר ומחלקט י' מחוץ ד' אם הכותל מקיף את כל המישור גם המישור רכ"י ואם יש למישור פרצה לימין או לשמאל במלאו שוקיפת הכותל כס אינו מחלקט י' מחוץ ד' דאינו נחשב לכותל, הרי המישור כרמליה וכן אם יש למישור פרצה עשר אמות ומשהו אפי' אינה במלאו הרי הוא כרמליה, ולפעמים נשטה המישור כרמליה אפי' אין הפרצה עשר אמות ואינה במלאו, כגון שפראחו צקן זזית שפראח ד"ע אוסרת צקן זזית, ויחזקן לפ"י שבהרין נשטה כרמליה בשניו קל כגון שבחטה הזזית צסוף ע"י טפחים חזל הכותל מעט מוקיפתו והר"ל בפרטה צקן זזית, ואפי' הכותל למעלה מזה שנידון כמישור חוזר וזוקף אם נשאר גם למישור פרצה צקן זזית, הרי כל ההרין כרמליה.

והגר"א שס פ"י הא דאמר בירי זה נשטה לכך חזק לא נשטה לכך בפשוטו שלא נחתיין צשטח צש"י שיהא הסכך לקנה עליון לז"י"ה, ופי' דגמי דיון פליגא, וחומה דז"י"כ אם נחתיין שיהא הסכך לז"י"ה שפיר דמי, ומאי פסוק לי' בירי דסוף הסכך אינו מזיל, הלא צחשב עלי' מזיל, והר"ל להלק צן חשב עלי' ללא חשב עלי' ועוד דיון נהו דסתמא הוי כחשב עלי' כיון דצריך ז"י"ה והסכך מזיל למה יצטרך לחשב עלי', ועוד דאמר דפיהא מלח ומשמע דאינו עולה לקנה חכאן, דאז"כ ליפגוג צאינו דעולה לקנה עליון ואינו עולה למוזח, ולולא דברי הגר"ח יש לפרש דזה נשטה לכך כיון שמשמש לז"י"ה ומציאתו משמש זורח פתח, אבל סוף סכך לא נשטה לכך ר"ל אין זורח הפתח עליו אלא המחך תקרה עליו, ואף אם נחשב צלנו להיות לקנה עליון ללא כלום הוא וכמשי"כ לעיל.

ואם ההרין קצר מזה אחר ורחב מזה שני כזה זזית בג"ד חשיב קרן זזית ואם הכותל חזל זקיפתו קדם י"ע נשטה כל ההרין כרמליה, ואין שיעור לזזית זו אפי' הוא אשהו וכל שאין ב' ראשי הכתלים זה כנגד זה לא חשיב פתח, יהיה אם אין פרצה י' אמות

מן האמור נלמד דעמודי החלגרה וההוט שעל גביהן, אפשר → לסמוך עליהן משום ז"י"ה, אכ"כ ללא נשטו לכך וגם עכשו אין עיקר חשמישן לכך, מ"מ כיון דאיכא דיריין דניהא לכו לשמש צהן ז"י"ה להיחר עלעול שפיר חשיב פתח, ואפי' דאין כאן מחשבת צעלים רק מחשבת אחרים מ"מ כיון דע"כ הן נעשין מחילה לאחרים שפיר חשיב ז"י"ה, וחייבין ממוזח, ואין קובעין מוזח משום שאין המזוח משחמדת, ולפעמים יש כאן שחופות נכרי.

מחוק מקום הרחב למקום הקצר כגון שכותל א"ה י"ב אמה וכותל צ"ג ג' אמות ותקום המישור אמה נמלא שהרין הרחב יש לו ג' דפנות שלמות וצורה רביעית פס ב' אמות ואין כאן פרצה רק עשר אמות, וחשיב פתח, אין בפרצה צקן זזית מפסדת וכל ההרין מותר שס הקצר יש לו ג' דפנות ופס צורה רביעית.

והפוסלין מציאתן רא"י מהא דמחלקו ר"ש ל"ד ב' צאכסדרה → צבחהה אי אמרין פ"ח יורד וסוחס, ולמה לא הותרה משום ז"י"ה ב' ד' רוחות, אי ז"י"ה מהני ב' ד' רוחות פ"י צנמי י"א א' ונתיי שס, ונבחת מ"ל בתקרה ישרה ע"פ כל האכסדרה ואין כאן קנה עליון, אלא אף אם היה עמודים פ"ג ד' יתדות וכיסה צנכרים ע"צ העמודים [ובלשון רש"י ז' א"י] ויש כאן ז"י"ה גמורה, מ"מ לא חשיבא ז"י"ה משום לחיזוק תקרה צנידי ובדאמרן

ואם ההרין עגול כל פרצה ד"ע אוסרת דלעולם הוא צשטח צקן זזית ויכלך כל שהסור זקיפתו של כותל מעט למטה מ"י"ע על משך ד"ע אסור.

ולפיכך בשבאין להחיר את העיר על סמך בר זקוף המחלקט י' מחוץ ד', לריך זכירוח יחירה דהרבה פעמים משחכה זקיפתו ויש בו שטחים שדיון כמישור והרבה פעמים זה שנידון כמישור הוא תוך ז"ע ולפעמים אורך המישור הזכ"י אמות ואף שחכו ד"ע אוסר ולפעמים אין עשר אמות במקום אחד אבל הזקוף שבין המישור למישור צעל מדיון אהא אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל לי' עד שהצטרף לעשר אמות והרבה פעמים כהך מחעקס או מתעגל ואז יחזקן שינעל מחילתו כמישור ד"ע וכמשי"כ לעיל.

נראה דאין שטח פחות מד"ע והלכך אין מתבטל שס דופן מההר או ההרין צשביל שחזל שופעו במקום אחד אלא

ובדאמרו מנחות ל"ג ב, ולא חייבו בדעתו להשתמש בזו"כ בשביל לטעול בשנה אלא באקראי הוא רוצה לטעול, וכו' עדין לא חויל עלי שם זו"כ.

והיכי דהעמודים שעיג היחידות רחבם ברחב היהדות אפשר דלא השיב זו"כ, שאם לא המורה ודא המערב השיב זו"כ, השיב כסילוק הפלומין מדר דרוס ולד לפון וכדאמרו עירובין ל"ב א' ואילו השוכ פלימיה כו', ועי' הזו"כ עירובין ס"ג ג' ס"ק כ"ד.

עוד סמכו במשיב חו' עירובין ג' ב' ד"ה אלא, דזו"כ בהיכל לנו עכו"ר, אבל אין בנות חו' דלא השיב זו"כ, דזה העשו

לנוו הוא עיקר עשייה לשם זו"כ, ואע"ג דאורי' ו' השיב פתח אפי' בלא זורח שג פתח וקרינן בו פתח אפי' מ"מ אין זה נוי המקדש ושפירו את הפתח בצורה של פתח, ועיקר כונתם דקום לבו לחייל מסננה דמד ו' מקרי פתח חף בלא זו"כ, ולא סמכו ללמוד מהיכל אלא לאסור יתר מ' שהרי לא הרחיבו בהיכל יתר מ'.

(שנה ס" כ"ד)

סימן ד

א' עירובין ב' א' חמשים לא למדור אלא מפתחו של היכל בו, להאי עממא נראה דגם זו"כ לא מבינו למשלה מ' דכא ביכל הו"ל זו"כ ואפי' למעלה מ' לא, והא דפרין לק' לא חבנו לי זו"כ היינו ברחב יתר מ' אבל גבוה מ' לא פריך דז"ל דהאי' דלא מהני זו"כ, והא דמהני זו"כ ביותר מ' ולא מהני ביתר מ', דאין הפסד ברחב כהפסד בגובה דכפסד ברחב משום שהוא כפולה ולא כפחה והלכך זו"כ עושחו פתח, אבל כפסד בגובה אינו משום שהוא פרוץ עד כ' שהרי אם חייקן המבוי בלתי י"ע מהני חף שהוא פרוץ למעלה עד לרקיעו אלא הפסד בגובה הוא בקורה שאין הקורה מועילה כלום למעלה מ' וילוף לה מזו"כ דלא מהני למעלה מ' שסוף העליון שלמעלה מ' כמאן דליחא.

ב' יהו למאי דחסיק דאמלחרא מועילה ולא ילפינן מהיכל אין לדמות קורה לזו"כ ושפיר מהני זו"כ למעלה מ', וזו בנות חו' לק' ד"ה וחיובית, שהקשו דשאלו פתח החצר ושאלו חולם דהיה להם זו"כ, ר"ל דלא ילפינן רק גובה אבל רחב לויכא למילוף דש"ה דהיה להם זו"כ והשיב פתח ביתר מ', וחירו דסוגיא אליבא דרב דסבר שאין זו"כ מועילה ברחב יותר משיעור.

ג' ב' ב' ל' ניבטו דלתות כהיכל, השתא ס"ד דלא הקילו חכמים אלא במה שמלאו לה סמך מה"ח דמקרי פתח, ופריך דלכתי לא הנינו אלא בזו"כ ודלתות, ומבני דמסננה ידעין דעד עשר מקרי פתח בלא זו"כ ונבא דלתות, ואף אם יעלו הדלתות מן ההיכל קרינן ב' פתח אפי' מ', והא דילוף מהיכל היינו דביתר מ' לא היו פתח, וקשה דכי היכי דלתות לניעות כ"ג הכחלים מבאן ומבאן ל'ניבטו יהירא, ופי' חו' דסבר השתא דאי לאו דנריך פתח לא היו סותמין את ההיכל יותר מן האולם, וע"כ דלא מקרי פתח יתר מ', והיינו דפרין דאי"כ יולוף דאף ל"ה לא מהני יתר מ' ואמלחרא לא מהני למעלה מ' מהלא השו' גנין חולם והיכל והיינו דאמר בגמ' אפי' עשר אמות הוא דרווח כו' ר"ל שלא עשאוהו כחולם, ויש לעי' אי מודה רב דלתות, ואי מודה רב דלתות לכתי תקשה כיון דהו' להיכל דלתות למא' להו' לשותמו עד ו' וי"ל דנריך שיהא לי' שם פתח בלא דלתות ושיבוי ראוי לשחט שלמים בלא דלתות, אבל אמלתוי שפיר היו בגלל זו"כ ואם איתא דאמלחראות מהני ביתר מ' הו"ל לעשותו יתר מ' כחולם.

שם אי השתחו של היכל גמירו ליבטו ב', הרח דהיה בו חרתי פרוץ דליבטו דלתות ב' ולא תועילנה דלתות ביתר מ', ובמאי דהשני דלתות היכל לניעות כו' ניחא חרובו, וחו' לא מצי לאקשווי קובעי זו"כ דכבר שני לי' דמסננה ידעין דלא צני זו"כ ב' אלא דפרין דלא חבנו וכמשיב חו', ומיבו משיב חו' דלתות פשיטא דמהני ל"ע דודאי איכא להקי' דלא חבנו קום

דשני ל' דלניעות, ואפשר דכונתם דיותר גאוח ליבטו חבנו ב' מלישנא לא חבנו כו'.

ג' י"א א' חוד"כ חצר, דמשני לדין מורה כו' דאמרינן לעיל הלקה כתי"ק, ויש נפי' מה מועילות דלתות ועלוות בלילה כדכ"ר כיון דרחב ע"ז אמה בלא אין זו"כ מועילה כלום ודלת בזמן שהיה פחותה אינה מחילה וענין הדלת הוא רק דלא ליתו ריבס ולבטלו מחילתא, וי"ל דהאי' דלרב לריך לעשות מחילתא כפחתא עד ו' אמות, והא דרב אינו אלא הדרגתן וכמשיב חו' לעיל ו' א' ד"ה רב ולקי' כ"כ א' ד"ה והא.

ד' י"ב ב' חוד"כ ככא, וי"ל דהו' חזי למימר וליעמוד כו', וא"ת דככא שריק למלאות ולא להביא צבית ואיך אסרינן ההם נמלה בלא אלא המים המחילה נכרת, וגם להביא לית לא שייך למיסר הכס דבשלתא ככא שפרון נמלאו או נפטר הויא חצר פרולה למקום האסור אבל בביר שנין ב' חצרות אין בלא פרצה לאסור את החצר, וע"כ י"ל דלענין ב' רשויות אסרינן טפי מפרצה לכרמליה וכמשיב חו' ריעוצ"א לק' פ"ו, ור"ה שם דלא קפיד אשירובי מוח סבר דלא חמירא פרצה ב' רשויות מפרצה לכרמליה אבל בכה דאסרינן להביא לביה שפרון לכרמליה מודה ר"ה משום דבבית נראה כאלו החצר פרולה, וכ"ז לפרשי' אבל לשאר עירובי אין לן מקום לאסור להכניס לבית וכל היכי דשרי מלאחי שרי להביא לבית, ומיבו יש מקום לומר דמלאחי אסור למאי דקרי"ל כר"י שם דחוישינן לערובי מוח אם לא נחלק צד ב' רשויות זו לזו לפרון לכרמליה, וזו דפט חו' לק' פ"ז ב', לאסור גיהכ"ס שעיג המים, ומיבו עדיין י"ל דלא החמירו אלא לשאוב או לשפוך דלמא' אזיל גדלי לאידך גיסא ומשום זה הצרכו היבר מחילה אבל לא אסרו את החצר משום פרוץ למים וזו דעת ריעוצ"א בתו', ונראה דלדונא יש להקל שפרון לכרמליה חף להביא גביה כדעת כל הנופשים שנטו מפרשי', וכדעת ריעוצ"א בשם רבנתי, ומיבו אם אפשר לתקן ראוי לתוש' לדעת רש"י שהחיקוכו כעושי' להחמיר, ודוקא להביא לבית אבל לשפוך ולנמא שרי שהרי נחרי בתבו לק' פ"ז ב' שהמנהג להקל בגיהכ"ס שעיג המים חף שנמסקת דברייהם לא פירשו על מה סומכין אבל שפיר י"ל דסומכין על סברה ריעוצ"א בשם רבנתי וגי' בצריע ס"ה שריב ס"ב.

ה' י"ז ב' חוד"ה וחרבעה, ואוקמנא דאורויחא, ונתיי' הקשו ממה שאמרו לעיל ב' ב' דפחה החצר כ' אמה, והקשו חו' שם הלל כיו' עמודים ביחוס ולא היו צין עמוד לעמוד רק פחות מחמש אמות וחירו דהני עמודים בעלוי משום אחא אוריא ור"ג ור"ג ומכעלי ל', כרי דזו דאורויחא, וחירו דשאי' פשוטין דככא דרחבין אמה, וי"ל דעמודי החצר לא היו בקרבו כמסכן אלא דקום דלא אמרה כהו חורה שיעור, וכהו קשה מג"ל לחלק צדין אוריא דר"ג ור"ג מאמה לפחות מאמה, ובריעוצ"א כחז דר"ע דהוא שיעור חסוד בצלמא אינו מהבעל מה"ח, ומיבו נראה דכמו דפסי ביראות הלקה, דכא אמרה חורה גדור רובא, וככא בפסו אמה חסוד רכ"י צפרי"ק, הי' שיעור פשר אמות לר"מ וי"ע ושליש לר"י הלקה, או שנמסר לחכמים שיכיו באופן היובר גדורן ור"מ קבע עשר ור"י קבע י"ג ושליש, אבל לא הסתבר שמכ"ח מרהוק כמה דבטו, כיון דפרון מרובה, וא"כ פשוטין ג"כ הלקה, ובלכך מהני מה"ח, וליק' להו' אלא דראוי לחכמים להחמיר, ולזה חבנו דהקילו בעלוי רגלים, ולזה קשיא להו' לת"י דהא דין פסו ביראות חף בלא צאר והוא רכ"י מה"ח וכדאמרו ב' א', וא"כ חצר המשכן נמו' לא גרע מפסו ביראות שהרי היו לה ב' מהילות שלמות דרוס לפון ומערב, ובמורה היה ס"י קלגים מימין וע"ז תשמאל, כהי כאן פסין בגל ד' זיוות, וא"כ ראו' למחשב עמודי הפתח כפשוטין ומא' ראוי מבאן לפתח ב' אמה, ולזה תירלו שלא היו רחבן אמה.

ובחז"א עירובין כחוד שאין פרצה עשר אלא מדרבנן, דכשאמרה חורה גדור רובא הוא אפי' בית כור, ונריש עירובין ילפינן סמך לשיעור עשר אמות צרות רביעית, וצורה רביעית ודאי הוא הדריגתן ואם איתא דהלקה היא בשאר מחילות, כו'

כ"ג

וחכ"א טען נגדו דכל שיש ג' מחיצות המקיפות את השטח שעל גבי הגשר, אלא שאותו השטח נפרץ במלואו לשטח של העיר, והשטח של העיר ג"כ מוקף כולו, אלא שהוא נפרץ (ביתר מעשר) לשטח של הגשר, אע"פ שהמחיצות שע"ג הגשר לא בהנו (ישיר) לשטח של העיר שמתחתיו, ומחיצות של העיר לא מהנו (ישיר) לשטח של הגשר, מכ"מ, מאחר שכל אחת ממחיצות אלו מהנו למקומה, (כלומר המחיצה שע"ג הגשר שפיר מצטרפת לשטח של הגשר, והמחיצה שבעיר שפיר מצטרפת לשטח של העיר), נמצא שאין שום אחד מהמקומות נפרץ למקום אסור. ואף דמעיקרא דינא קי"ל דהצורך למחיצה ברוח רביעית (מדרבנן) איננו רק בכדי לפתור בעיית נפרץ למקום האסור לה (כסכרת הגאוי"י ריש ערוכין) אלא טפי מזה, דכלא מחיצה רביעית אין דין המקום המוקף כרה"י - מדרבנן, (ועי' משי"כ בזה בס' ארץ הצבי בתחילת סי' ז'), מכ"מ עדין יש לומר שכל שהמקום (שאליו שטח זה נפרץ במלואו בחדתו הרביעית -) הוא מוקף כולו במחיצות (מנקודת המבט שלו), חשיב אותו ההיקף כמחיצה רביעית עבור השטח שלו, וכן להיפך, היות שהשטח שלו מוקף כולו במחיצות (מנקודת המבט שלו) - זה גופא משמש כמחיצה רביעית עבור המקום האחר שנפרץ במלואו (או ביתר מעשר) אליו. וכ"ה בס' חזו"א.

→ ד. רוב צוה"פ שע"ג הגשרים שסמכו עליהם הם ממש לאחוזקי חקרה, והם ממש חלק עצמי מבנין הגשר, ומאוד החמיר בזה בעל משכ"י דבעינן שיהו שלשת הקנים של צוה"פ עומדים בפני"ע, ולא יהיו חלק מכותל או בנין (חי' או"ח סי' קכ"ג).

ז. נפרצה יתר מעשר הפרוצה לים, צע"ג היאך אפשר לסמוך בזה על תשו' המהרי"ט ובעל חי' הרי"ם שלא בשעה"ד, הלא רברי המג"א (סי' ססג ס"ק ל"א) היו לפני בעל המשנה בחדרה ולא הביא דבריו בזה, ובפרט שעצם הקולא המוהה מאוד מאוד, ואין לה סמך כלל בגמ'. [ועיין עוד משי"כ מזה בס' ארץ הצבי עמ' ס"ג].

ח. גם צע"ג שסמכו להקל על דעת אבה"ע (סי' שסה) כפרצה יהר מד' טפחים ובקעי"ב רבים, ובנקל הי' אפשר להחמיר בפרט זה, ועי' משכנ"י (סי' קכ"ד) שהחמיר בזה כדעת המג"א, והלא אין כאן שעה"ד.

משמשים שפיר במחיצות לגבי הרחוב] שפיר מתקבלים מאד, אכן דבריו האחרונים [שהעומ"ד שמרהוב האחד מועיל אף לשוויי להרחוב האחר אשר באלכסון אליו כרה"י] יש לדון בהם טובא. וכן שמעתי בשם הגר"א קוטלד ז"ל שאף שהסכים עם חידושו הראשון של החזו"א, [ודלא כהנחה הגרמ"פ ז"ל]. על חידושו השני היה דן.

אכן קיימת אפשרות שלמרח מה שי"ל שאותן שתי הדרכים [הענרי האדסן והרלם ריווער דרייון] יש להם דין רה"ר דאורייתא. מכ"מ אם מוקפים הם (או אם כל האי מנהטן אשר הם נמצאים בתוכו) מג' צדדים במחיצות בריאות של עומ"ד על הפרוץ, אז יהפכו להיות דינם כרה"י מדאורייתא, (למרות הפרצות של יתר מעשר שיש טמה בכמה מקומות פה ושם, אשר בזה תפסו התו"א והגרמ"פ לעיקר כדעת הגאון"מ שאין זה אלא מדרבנן), ולזה צריכים לבדוק בכל שטחי ב' הדרכים האלו לראות אם באמת יש שמה עומ"ד כנ"ל.

ה. ואפי' יחזיק הטוען דמכ"מ יש להקל אף ככה"ג, אף דבאמת אינה סברא כלל להקל בזה, אכתי יש לטעון ולומר, דמחיצות שמתחת לשפת הקרקע לא מהני להתיר טלטול ע"ג שפת הקרקע, עי' אגרות משה (חאו"ה ריש סי' קלט באד"ה ובדבר הגשרים). ועי' חזו"א (לאו"ח רס"י ק"ח) במה שנחלק על הספר שערי ציון, וביאר דלכו"ע - בין לרב ובין לשמואל - הגשר מבטל המחיצה מעיקר הדין, דבעינן מחיצות הניכרות וליכא. כלומר, דכשם שאין המחיצה שמתחת לשפת הקרקע מועילה להתיר טלטול ע"ג הקרקע, כך הי"נ המחיצות שע"ג הקרקע לא מהנו לגבי השטח של קרקע אשר מלמעלה מאותו שטח-קרקע, דמחיצות לא מהנו אלא לאותו שטח-הקרקע שהם מצורפות אליו (same ground level), ואם כן, בגשר שעובר ע"ג שטח קרקע, אפילו נסמוך על הצוה"פ שבאמצע הגשר, אשר באמת לא מסתבר כלל שתועיל בעד אמצע העיר, וכנ"ל, מכ"מ אם כן נצרך שטח הקרקע אשר ע"ג הגשר אל העיר, א"כ שפת האי שהיא המחיצה העומדת תחת הגשר לאו שמה מחיצה לגבי שטח-הקרקע שעל גבי הגשר שהרי היא מחיצה שהיא מתחת לשפת הקרקע - לגבי שטח הקרקע שעל גבי הגשר, ומאחר שדוחב הגשר הוא חמיר יותר מעשר, נמצא דלגבי השטח שעל גבי הגשר, יש בהיקף פרצה יותר מעשר, ועיין היטב בזה, כי לפי דעתי היא סברא נכונה מאד.

We must note that there are several complications that are uniquely relevant to the use of *tel hamislaket*. For example, since the terrain of a hillside or riverbank generally does not climb in a continuous slope, it is essential to insure that the proper dimensions and proportions of a *tel hamislaket* are maintained in at least some section of the embankment, and that the *tel hamislaket* continues unbroken along the entire embankment.¹⁸² As with all other facets of *eruv* construction, a competent rabbinic authority must be brought for on-site inspections of the terrain.

8. Utilizing Other Structures: Elevated Train Tracks and Highway Viaducts

→ ↑

Another prevalent issue concerning wall-like structures is perhaps best explored through further examination of the history of *eruv* in New York City (see above, Chapter II, Section 5).

As we have already mentioned, the Sherpser Rav formulated his position based on the following scenario: The Lower East Side was surrounded on three sides by the walls that front on the East River, and on the fourth side by the Third Avenue elevated train line (fig. 9). An elevated train line may look just like a classic *tzuras ha'pesach*:

indebted to Rabbi Ari Zivotofsky for the information that there are some communities that are very stringent when it comes to this inspection, to the extent that when *Yom Tov* falls on a Friday and precludes an effective inspection, these communities will not rely on an inspection conducted on Wednesday or Thursday before *Yom Tov*, and will assume the *eruv* to be invalid for the following *Shabbos*. Thus, the parameters of inspections are very subjective, and it is not necessarily possible to extrapolate from the guidelines of a community with an *eruv* that is subject to frequent manipulation by utility companies, etc., to a community with an *eruv* that is rarely disturbed, and vice versa.

¹⁸² There are cases in which breaks of up to three *tefachim* in the height of a slope vertically and breaks of up to ten *amos* in the continuity of the slope horizontally are permitted. The parameters of this case and several other scenarios involving *tel hamislaket* are complex. See *Nesivos Shabbos* 16:7-14.

We may see the support beams as *lechayayim* and the overhead train tracks as the lintel. The *She'arim Mitzuyanim B'Halacha* quotes such an approach in the name of the *Even Yekara*.¹⁸³ The *She'arim Mitzuyanim B'Halacha* himself, however, based on a *Magen Avraham*,¹⁸⁴ takes issue with the *Even Yekara*. A door frame is distinct from the walls and ceiling of the room to which it is affixed. Logic then dictates that the door frame effect that forms a *tzuras ha'pesach* also requires that the *lechayayim* and lintel be distinct from the walls of the structure to which they are affixed.¹⁸⁵ The *She'arim Mitzuyanim*

¹⁸³ See the *She'arim Mitzuyanim B'Halacha* 82:9 and the *Kuntres Acharon* there.

¹⁸⁴ 363:28. The *Magen Avraham* there states that the walls that surround three sides of an alley (a "*mavoi*") cannot be considered the *lechayayim* for a *tzuras ha'pesach* on the courtyard's fourth side. The *Magen Avraham* does not explain the rationale for his ruling (see *Nesivos Shabbos* 19:17, note 39). A possible interpretation of the *Magen Avraham's* position is that *lechayayim* cannot exceed a certain maximum *shiu*r (measurement). See the *Chazon Ish*, *ibid.*, 70:16. (This *Chazon Ish* is discussed at length in *Hilchos Eruvin* 4:12 and notes 77-78, but one may differ with Rabbi Lange's interpretation of the *Chazon Ish's* cases.) The *Chazon Ish* there raises the possibility that in certain cases the maximum *shiu*r is three or four *tefachim*. Under normal circumstances, however, it seems that the maximum *shiu*r is four *amos*. See *Nesivos Shabbos*, *ibid.*, note 40, in the name of the *Makor Chaim*. Structures that long are no longer viewed as the "door posts" (*lechayayim*) of a "door frame" (*tzuras ha'pesach*) - they are walls. Elevated train line embankments or overpasses that are more than four *amos* long would therefore not be halachically suitable to serve as *lechayayim*. The *Chelkas Ya'akov* 1:166.4 presents arguments that would allow the use of "long" *lechayayim* such as embankments that support elevated train lines. Some rabbinic authorities follow the *Chelkas Ya'akov's* ruling in this area. The *Chelkas Ya'akov's* reasoning and proofs, however, are controversial and difficult to follow, and seem not to be in accordance with the opinions of the *Poskim* mentioned previously in this paragraph. See also *Nesivos Shabbos* 19:17 and note 39.

The *Nesivos Shabbos* there is unsure as to the status of a valid (ten *tefachim* high) sidepost situated atop a wall (he recognizes a possible dichotomy between a case where the wall itself is ten *tefachim* high and where it is lower than that measurement). Rabbi Lange, *Hilchos Eruvin* 4:23, is inclined to leniency, but then casts doubt on his own position in note 105. A related issue is the question whether it is permitted to place a *tzuras ha'pesach* on or across hillsides or riverbanks that rise at steep enough angles to be considered walls - see *Nesivos Shabbos* there 19:23 and notes 48-49.

¹⁸⁵ See the *Chazon Ish*, *ibid.*, 70:17 and the interpretation thereof in *Hilchos Eruvin*, 4:12, note 79. Rabbi Lange understands that the *Chazon Ish* forbids the case

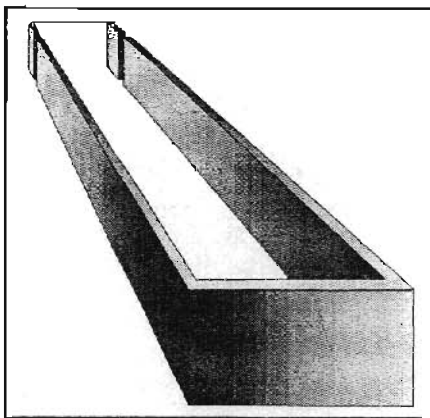

Fig. 29

pictured in fig. 29. (If the *tzuras ha'pesach* is contiguous - within three *tefachim* - to the walls; if, however, the *tzuras ha'pesach* is next to another *tzuras ha'pesach*, he notes that even the *Chazon Ish* would rule leniently.) It seems, however, that the interpretation is incorrect. The *Chazon Ish* holds that a *tzuras ha'pesach* must be distinct and recognizable to those who stand within the area that the *tzuras ha'pesach* encloses. Consequently, the *Chazon Ish* - *ibid.*, and, 67:23, 70:16, 74:12, 86:4-5; and, *Yoreh De'ah* 172:2 - states that *lechayayim* of a *tzuras ha'pesach* may not be placed behind the walls of a *mavoi*, nor even affixed to their outermost edge (fig. 30). He proves this from a *Gemara* in *Eruvin*

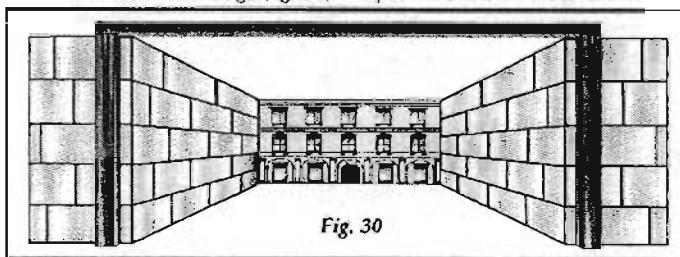

Fig. 30

24b (see his discussion there, in *Yoreh De'ah* 86:4-5). He also invalidates *lechayayim* that - from the perspective of one standing within the *mavoi* - are flush and indistinct from the wall to which they are attached (fig. 31). The *Nesivos Shabbos* 19:18 and notes 41-42 has difficulties with the *Chazon Ish*, and regards his rulings in this matter as only sufficient to create a "safek" (a doubtful case) - of course, a *safek* that we derive from a *Chazon Ish* is not insignificant! He also describes cases in which the *Chazon Ish* would allow such *lechayayim*. In any event, it seems evident that the case as drawn in fig. 29 would not constitute a problem, as the *lechayayim* therein are certainly distinct and recognizable. The *Nesivos Shabbos* also notes that the *Chazon Ish's* stringent position only pertains to the sideposts, but not to the "lintel" - the cable or string overhead. See also *Nesivos Shabbos* 19:22 and note 46.

B'Halacha rules, therefore, that we may only regard a bridge or overpass as a *tzuras ha'pesach* if it has features that we may regard as distinct from its wall. The *Chazon Ish* rules this way as well.¹⁸⁶

It is possible that another principle may prevent us from viewing an elevated train line, bridge, highway overpass, or toll booth as a *tzuras ha'pesach*. In 1952, Rabbi Raphael Ber Weissmandel wrote a proposal to permit carrying on *Shabbos* in Brooklyn on the basis of the elevated train lines. His rationale, however, was not based on the

¹⁸⁶ The *Chazon Ish*, *Orach Chaim*, 111:5 derives this ruling from the *Magen Avraham* cited in note 184. The *Chazon Ish* there discusses several basic issues in *Hilchos Eruvin*. These include why we do not place *mezuzos* on a *tzuras ha'pesach* and why utility poles that were not constructed for an *eruv* may later be used to create one without any tangible rectifications. The *Chazon Ish* there also advances a significant leniency. He allows distinct features of an overpass or structure (such as support girders and beams) to be used as part of a *tzuras ha'pesach* even if they were originally constructed "le'achzukai tikra" - to support the roof - which is problematic in *Hilchos Mezuzah* (see, however, above, note 148). He proves this from the *sugya* of *pischei shima'ei*, from the *Biur HaGr"a*, *Orach Chaim* 630:2 and other sources. I am indebted to Rabbi Shlomo Miller and Rabbi Elimelech Kornfeld for directing me to this *Chazon Ish*.

(The *Nesivos Shabbos*, 19:17 note 39 (at the very end) does not allow the use of *gud asik* in such scenarios, i.e., requiring that the *lechi* extend all the way up to the girder or other feature in use as the "lintel." He bases this position on the *Chazon Ish*, *Yoreh De'ah* 172:2. I do not understand how the *Nesivos Shabbos* derived this stringency from that *Chazon Ish*, as the *Chazon Ish* there is discussing a *sukka* and the use of its *schach* as a "lintel." The cases are not similar. The *Chazon Ish* there requires the door posts to reach all the way up to the *schach* because the *schach* has no distinct features over the door posts and is therefore deficient - in contradistinction to the distinct features under discussion here.)

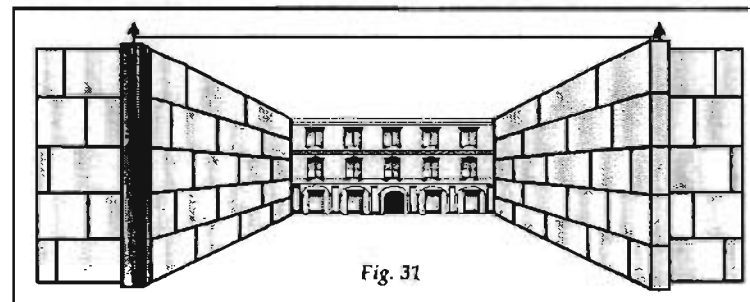

Fig. 31

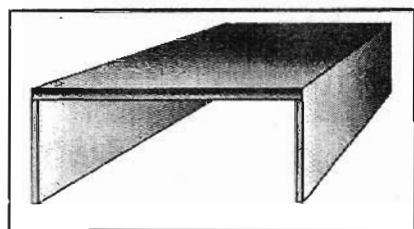

Fig. 32

principle of *tzuras ha'pesach*, but on that of "*pi tikra yored v'sosem*" (literally: the lip of a roof comes down and closes)¹⁸⁷ (fig. 32). The principle, as defined in the *Shulchan Aruch*, is that, when a roof is at least four *tefachim* by four *tefachim* and set atop

two complete walls, we view the thickness of the roof as an imaginary wall for the remaining two sides.¹⁸⁸ Rabbi Moshe Feinstein disagreed with Rabbi Weissmandel's application of this principle to elevated train lines.¹⁸⁹ Among his reasons was his observation that several *Rishonim* do not view the principle of *pi tikra* as creating walls, but as creating a defined area (underneath the ceiling) in which one is allowed to carry. Thus, perhaps one might be permitted to carry directly underneath the elevated tracks, but the tracks could still not serve to enclose the area that they enclose.

It seems significant that neither Rabbi Weissmandel nor Reb Moshe discussed the possibility that the elevated train line might serve as a *tzuras ha'pesach*. We may assume that the reason for this omission is related to the logic we developed above, that a *tzuras*

¹⁸⁷ *Eruvin* 94b. In the *Tikvas Zecharia*, Rabbi Rosenfeld notes that telegraph poles often support a thicket of wires at their tops. These wires are well within three *tefachim* of each other. Viewing them, halachically, as connected, allows one to consider the thicket as a roof. One could then apply the principle of *pi tikra yored v'sosem* to them. In practice, however, Rabbi Rosenfeld does not utilize this approach in sanctioning the use of the telegraph poles and wires as halachic walls, preferring instead the already accepted trend to view them as comprising *tzuras ha'pesach*. He does, however, propose that the presence of these "roofs" along the length of a street will diminish their potential to be regarded as a *reshus ha'rabbim*, since roofed over *reshuyos ha'rabbim* are automatically downgraded to *carmelis* status. - see *Nesivos Shabbos* 3:1 and note 6, where he considers (inconclusively) how much of a roof is necessary to negate a *reshus ha'rabbim*.

¹⁸⁸ *Shulchan Aruch, Orach Chaim*, 361:2.

¹⁸⁹ *Igros Moshe, ibid.*, 1:138

ha'pesach must resemble a traditional door frame. By definition, a *tzuras ha'pesach* whose lintel is more than four *tefachim* wide is a roof. We can no longer view it as a door frame.¹⁹⁰

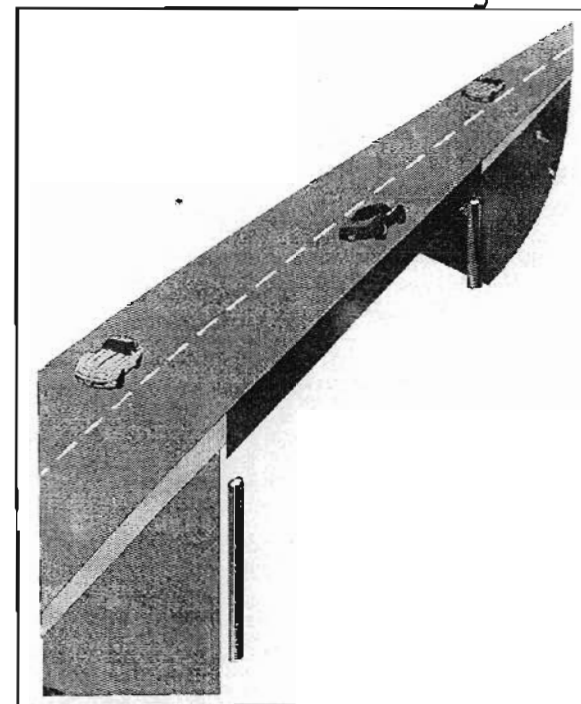

Fig. 33

¹⁹⁰ One of my *Rabbeim* brought evidence that a roof cannot serve as *tzuras ha'pesach* from an observation that in *Eruvin* 94b Rav and Shmuel argue whether the roof of an *achsadra* (a shelter consisting of a roof supported by poles and no more than two walls) allows one to carry beneath it on *Shabbos* because of *pi tikra yored v'sosem* or not. Neither *Amora* entertains the seemingly obvious possibility of *tzuras ha'pesach*. The *Chazon Ish* cited above in note 186 brings this proof as well. As we have mentioned, the *Nesivos Shabbos* 19:17, end of note 39, discusses the possibility of using an overhang or ridge on a roof (fig. 33) as the lintel of a *tzuras ha'pesach*. He reasons that this is permissible where such a feature - and accompanying *lechayayim* - are at the edge of the roof. This would apply to an overhang on an overpass or elevated train line. Where the overhang is at the edge of the overpass it may be incorporated in an *eruv*. Cases where only a *lechi* is under the extension of a roof are problematic. See *Halachos of the Eruv* Chap. VII, J and note 20. The edge of the overhang may be considered a *pi tikra*, effectively cutting off the *lechi* from the rest of the *eruv* (fig. 34, see overleaf)